

ΓΕΩΡΓΙΟΥ Χ. ΧΙΟΝΙΔΗ

Δακτυλ. Πρωτ. 22132
ΓΙΩΡΓΟΣ Χ. ΧΙΟΝΙΔΗΣ
Κεντρική 232 & 8
Τηλέφωνο: 22132 (0331)
καί (τοῦ σπιτιοῦ) 23476
591 00 ΒΕΡΟΙΑ *22132*

ΕΓΓΡΑΦΑ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΤΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ
ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΤΟΥΡΚΟΚΡΑΤΙΑΝ

(ΑΝΑΤΥΠΟΝ ΕΚ ΤΟΥ ΙΔ' ΤΟΜΟΥ ΤΩΝ «ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΩΝ»)

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ 1974

3401
10

ΔΩΡΕΑ

Γιώργου Χ. Χιονιόδη

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΒΕΡΟΙΑΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΒΕΡΟΙΑΣ
Αριθμός εισαγωγής 71429
Ημερίδα εισαγωγής 8-4-95
Ταξινομικός αριθμός 938.401

Τ2Β

ΠΛ

ΕΓΓΡΑΦΑ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΤΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ
ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΤΟΥΡΚΟΚΡΑΤΙΑΝ

Α'.

ΣΥΛΛΟΓΗ ΠΡΩΤΗ

1. ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ

Κατά τὰς ἱστοριοδικὰς ἐρεῦνας μου εἰς τὰς βιβλιοθήκας καὶ τὰ ἀρχεῖα τοῦ Κράτους καὶ νομικῶν προσώπων εὗρηκα ὠρισμένα ἐνδιαφέροντα ἔγγραφα, τὰ ὁποῖα ἀναφέρονται εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς Μακεδονίας κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς τουρκοκρατίας. Ἐθεώρησα σκόπιμον νὰ λάβω φωτογραφίας ἢ φωτοτυπίας τούτων, προκειμένου νὰ τὰ μελετήσω ὕστερα καὶ νὰ ἐπιλέξω ἐν συνεχείᾳ ὅσα εἶναι ἀνέκδοτα, διὰ νὰ τὰ ἐκδώσω. Ἔτσι συνέλεξα ἀρκετὰ ἔγγραφα. Ἐκ τούτων ἐκδίδω κατωτέρω μερικὰ, διότι πιστεύω ὅτι ταῦτα προσκομίζουσι νέας, ἀγνώστους εἰδήσεις διὰ τὴν μακεδονικὴν ἱστορίαν. Ἡ ἔκδοσις τῶν ἐγγράφων ἐστηρίχθη κυρίως εἰς τὰς ληφθείσας φωτογραφίας ἢ φωτοτυπίας (αἱ ὁποῖαι πάντως δὲν ἦσαν πάντοτε ἐπιτυχεῖς) καὶ εἰς τὰς ληφθείσας προχείρους σημειώσεις μου.

Πρέπει νὰ σημειώσω ἀκόμη ὅτι ἡ δημοσίευσις τῶν ἐγγράφων τούτων (ὡς καὶ τῶν ἄλλων, τῶν ὁποίων ἡ ἔκδοσις θὰ ἀκολουθήσῃ, εἰς μεταγενεστέραις συλλογῶν) δὲν ἀποβλέπει εἰς τὴν ἐξαντλητικὴν διαπραγματεύσειν τῶν κατ' ἰδίαν θεμάτων, εἰς τὰ ὁποῖα ἀναφέρονται ταῦτα (ἀφοῦ μάλιστα τὰ δημοσιευόμενα ἐπὶ μέρους ἔγγραφα δὲν σχετίζονται μὲ ἓνα θέμα μόνον ἀλλὰ μὲ περισσότερα), ἀλλ' εἰς τὸ νὰ ρίψῃ ὠρισμένας ἀκτῖνας φωτὸς εἰς μερικὰς πτυχὰς τῆς ἱστορίας τῆς Μακεδονίας καὶ νὰ δώσῃ τὴν ἀφορμὴν εἰς ἑτέρους ἱστοριοδίφας ἢ ἱστορικοὺς νὰ προσέξουν καὶ νὰ διαπραγματευθοῦν ταῦτα πληρέστερα καὶ διεξοδικότερα.

Τέλος, νομίζω ὅτι παρέλκει νὰ τονίσω ἰδιαιτέρως τὴν ἀξίαν τῶν συλλογῶν ἀνεκδότων ἐγγράφων διὰ τὴν ἱστορίαν, διότι αὕτη εἶναι εὐνόητος. Ἄρκει, πιστεύω, νὰ σημειώσω ὅτι ἡ δημοσίευσις ἀγνώστων ἐγγράφων συντελεῖ κατὰ πολὺ εἰς τὸ νὰ φωτίσῃ τὸ πρῶτον σκοτεινὰς πλευρὰς τοῦ παρελθόντος ἢ νὰ ἀποκαλύψῃ τὴν ἀλήθειαν εἰς τομεῖς, διὰ τοὺς ὁποίους αἱ γνώσεις μας ἦσαν ἑλλιπεῖς. Εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν ἀποκτῶμεν νέας πληροφορίας δι' ἀγνώστους Μακεδόνας πρωταγωνιστὰς ἢ ἀπλοὺς ἀγωνιστὰς τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1821 κ.λ. ἢ συμπληρώνομεν ὅσα ἐγνωρίζαμεν διὰ τούτους καὶ διὰ τὴν δύσκολον ζωὴν τῶν ὑποδούλων Ἑλλήνων κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους.

2. ΕΓΓΡΑΦΑ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΣΥΝΟΙΚΙΣΜΟΥ ΤΗΣ Ν. ΠΕΛΛΗΣ ΤΗΣ ΑΤΤΑΛΑΝΤΗΣ ΥΠΟ ΤΩΝ ΜΑΚΕΔΟΝΩΝ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ ΑΓΩΝΙΣΤΩΝ ΤΟΥ 1821

α. Είσαγωγικά

Εἰς τὸ Τμήμα Χειρογράφων τῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης Ἀθηνῶν σώζεται τὸ Ἀρχεῖον τοῦ συνοικισμοῦ, ὃ ὁποῖος ἰδρύθη ὑπὸ τῶν Μακεδόνων προσφύγων ἀγωνιστῶν τοῦ 1821 εἰς τὴν Νέαν Πέλλαν τῆς Ἀταλάντης¹.

Εἶναι γνωστὸν ὅτι οἱ Μακεδόνες ἀγωνίσται (μετὰ τὴν ἀποτυχίαν τῶν ἐπαναστατικῶν κινημάτων εἰς τὴν Χαλκιδικήν, εἰς τὸν Ὀλυμπον καὶ εἰς τὴν Νάουσαν) κατηυθύνθησαν εἰς τὴν λοιπὴν ἀγωνιζομένην Ἑλλάδα (ὅπως εἰς τὰς Βορείους Σποράδας, εἰς λοιπὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου καὶ εἰς τὴν Μεγαρίδα), ὅπου καὶ ἐγκατεστάθησαν προσωρινῶς, κατέληξαν δὲ εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Ἀταλάντης τοῦ νομοῦ Φθιώτιδος, ὅπου ἐδημιούργησαν νέαν πόλιν ὑπὸ τὸ ὄνομα «Νέα Πέλλα», χάρις καὶ εἰς τὴν ὑλικὴν καὶ ἠθικὴν βοήθειαν τοῦ Μακεδόνοιο βαρῶνου Κωνσταντίνου Μπέλλιου².

Τὸ Ἑλληνικὸν κράτος ὅμως, καίτοι εἶχεν ἀναγνωρίσει τὴν ἀνάγκην τῆς δημιουργίας τοῦ συνοικισμοῦ τῶν Μακεδόνων κατὰ τὸ ἔτος 1835³, μόλις

1. Τὰ ἔγγραφα ταῦτα ἀποτελοῦν προφανῶς μικρὸν μόνον τμήμα τοῦ Ἀρχείου τοῦ συνοικισμοῦ. Εἶναι ἠριθμημένα καὶ εἰς τὸ ἄνω δεξιὸν μέρος ἐκάστου τούτων ὑπάρχει ἡ διὰ μηχανικοῦ μέσου τεθεῖσα ἔνδειξις M18, ἐν συνεχείᾳ δὲ ἀκολουθεῖ ὁ εἰδικώτερος ἀριθμὸς ἐνὸς ἐκάστου ἐγγράφου, τεθεῖς ἐπίσης διὰ τοῦ αὐτοῦ μηχανικοῦ μέσου. Εἰς τὰ Γενικά Ἀρχεῖα τοῦ Κράτους (Γ.Α.Κ., Ὑπουργεῖον Ἐσωτερικῶν, φάκελλοι 267-270) ὑπάρχουν ἀνέκδοτα ἔγγραφα, διὰ τὸν ἀποικισμὸν-μετοικεσίαν προσφύγων, μεταξὺ τῶν ὁποίων συγκαταλέγονται καὶ Μακεδόνες· βλ. Τὰ περιεχόμενα τῶν Γενικῶν Ἀρχείων τοῦ Κράτους, εἰσαγωγή-ἐπιμέλεια-εὐρετήριον ὑπὸ Κωνσταντίνου Ἀθ. Διαμάντη, τ. ΙΟΣ, Ἀθήναι 1972, σ. 294.

2. Βλ. Ἀπ. Βακαλοπούλου, Πρόσφυγες καὶ προσφυγικὸν ζήτημα κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1821, ἱστορικὴ μελέτη, Θεσσαλονίκη 1939, σ. 22-27, 27-28, 92-93, 155 καὶ 161. Πρβλ. τοῦ Ἰδίου, Ἱστορία τῆς Μακεδονίας, 1354-1833, Θεσσαλονίκη 1969, σ. 608-616 καὶ κυρίως σ. 609 καὶ 616 καὶ Ἰωάννου Κ. Βασδραβέλλη, Οἱ Μακεδόνες κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1821, ἔκδ. 3η, σ. 208-240 καὶ ἰδίως σ. 212, 217-220, 223-224 καὶ σημ. 2 τῆς σ. 236. Περὶ τοῦ βαρῶνου Κωνσταντίνου Μπέλλιου βλ. Μιχ. Ἀθ. Κάλινδερη, Ὁ βαρῶνος Κωνσταντίνος Δ. Βέλιος, 1772-1838. Ἡ ζωὴ καὶ ἡ ὑπὲρ τοῦ ἔθνους προσφορά του, Θεσσαλονίκη 1973, καὶ κυρίως σ. 11, 28, 35, 36, 37, 46, 54, 55, 56 καὶ 71, διὰ δὲ τὴν βιβλιοθήκην του σ. 45-47, Β. Π. Παναγιωτοπούλου, Βαρῶνος Κωνσταντίνος Μπέλλιος, ἕνας ὁμογενῆς στὴν Ἀθήνα τοῦ 1836, εἰς τὴν σειρὰν «Σταθμοὶ πρὸς τὴν νέα ἑλληνικὴ κοινωνία (1790-1840)», περ. «Ἐποχές», τευχὸς 17 (Σεπτέμβριος 1964), σ. 78-92 (καὶ εἰς ἰδιαιτέρον τόμον) καὶ Ἀπ. Βακαλοπούλου, ἑ.ἀ., σ. 170-171, ὅπου καὶ βιβλιογραφία, ἐκ τῆς ὁποίας βλ. κυρίως Δ. καὶ Ν. Ἀργυριάδου, Πρακτικὰ τοῦ εὐγενεστάτου Βαρῶνου Κυρίου Κωνσταντίνου Μπέλλιου Μακεδόνοιο, Βιέννη 1838 καὶ Ἰ. Δέλλιο, Ὁ βαρῶνος Κωνσταντίνος Μπέλλιος, «Μακεδονικὸν Ἡμερολόγιον τοῦ Παμμακεδονικοῦ συλλόγου Ἀθηνῶν», τ. 3 (1910), σ. 19-36.

3. Βλ. Ἐμμ. Πρωτοψάλτου, Πρόσφυγες κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν, «Νέα Ἔστis», τ. 44 (1948), σ. 1154-1157, 1237-1241 καὶ 1298-1303 καὶ κυρίως σ. 1156, ἀριθμ.

μετὰ μίαν δεκαετίαν ἐπέτρεψε τὴν λειτουργίαν τοῦ ἰδιαίτερου δήμου τῆς Νέας Πέλλης καὶ τὴν ἐκλογὴν δημοτικῶν ἀρχῶν, ὡς προκύπτει ἐκ τοῦ ἀμέσως κατωτέρω δημοσιευομένου ὑπ' ἀριθμ. 1 ἔγγραφου.

Πάντως, τὸ ὅλον θέμα πρέπει νὰ ἀποτελέσῃ ἀντικείμενον εἰδικῆς, διεξοδικῆς μονογραφίας. Εἶθε, εἰς τὴν πραγματοποίησιν τοῦ σκοποῦ αὐτοῦ νὰ ἀποτελέσουν ἀφορμὴν τὰ δημοσιευόμενα κατωτέρω σχετικὰ ἔγγραφα.

β. Τὰ δημοσιευόμενα ἔγγραφα

Δημοσιεύονται κατωτέρω πέντε ἔγγραφα, ἐπιλεγέντα ἐκ τοῦ ὡς ἄνω Ἀρχείου, ὡς τὰ πλέον ἐνδιαφέροντα, ἦτοι:

α. Τὸ πρῶτον ἔγγραφον εἶναι πρωτόκολλον τῆς 20ῆς Αὐγούστου 1845, τὸ ὁποῖον συνετάγη καὶ ὑπεγράφη ὑπὸ τῆς τότε ὁμηγερούσης (;) Διοικούσης Ἐπιτροπῆς τοῦ ἐν Ν. Πέλλῃ συνοικισμοῦ καὶ τῶν κατοίκων τῆς Νέας Πέλλης καὶ τῆς Σκάλας.

Εἶναι γραμμένον ἐπὶ διφύλλου λευκοῦ χάρτου (διαστάσεων τοῦ φύλλου 0,200 × 0,291), ὁ ὁποῖος δὲν εὑρίσκεται εἰς πολὺ καλὴν κατάστασιν. Ἡ γραφή εἶναι καλλιγραφικὴ, ἀνευ ξεσμάτων καὶ λαθῶν (πλὴν τῆς ἐσφαλμένης γραφῆς πέμπτου ἀντὶ πέμπτου). Ἄνω δεξιὰ φέρει τὴν ἐνδειξιν Μ 18 9 (βλ. εἰκ. 1).

Τὸ πρωτόκολλον τοῦτο εἶναι πολὺ ἐνδιαφέρον, διότι, ἐκτὸς τοῦ ὅτι παρέχει πληροφορίας διὰ τὴν ἀκριβῆ χρονολογίαν τῆς ἰδρύσεως καὶ τῆς λειτουργίας τοῦ οἰκείου δήμου¹ καὶ διὰ τὴν ἀπόφασιν τῶν προσφύγων νὰ συνδράμουν (ἐὰν χρειασθῇ) εἰς τὴν ἀντιμετώπισιν τῶν ἐξόδων τοῦ δήμου των, διασώζει καὶ τὰς ὑπογραφὰς καὶ τὰ ὀνοματεπώνυμα τῶν ἀρχηγῶν τῶν οἰκογενειῶν, αἱ ὁποῖαι ἐγκατεστάθησαν εἰς τὴν Νέαν Πέλλαν καὶ εἰς τὴν Σκάλαν τοῦ Εὐβοϊκοῦ κόλπου, ὅπου ἐκτίσθη ὕστερα ἢ Κάτω Πέλλα. (Σήμερα ἡ Νέα Πέλλα ἀποτελεῖ τμημα τῆς Ἀταλάντης, ὅπου ἐδρεῦει καὶ σωματεῖον μὲ τὸν τίτλον «Σύλλογος τῶν ἐν Νέᾳ Πέλλῃ Ἀταλάντης οἰκιστῶν Μακεδόνων»)². Αἱ ἐγκατεστημένοι εἰς τὴν Νέαν Πέλλαν καὶ εἰς τὴν Σκάλαν οἰκογενεῖαι πρέπει νὰ ἦσαν κατὰ τὸ 1845 τοὐλάχιστον 130, ἐὰν λάβωμεν ὑπ' ὄψιν τὸν ἀριθμὸν τῶν ὑπογραψάντων τὸ προαναφερθὲν πρωτόκολλον³.

23, ὅπου ἀναφέρεται ὅτι ἰδρυθὴν ὁ συνοικισμὸς τῶν Μακεδόνων, ὑπὸ τὸ ὄνομα «Νέα Πέλλα», διὰ τοῦ ἀπὸ 20.3.1835 Β. Δ/τος.

1. Βλ. παρὰ ταῦτα, Ἰωάννας Κωτσάκης, Οἱ Μακεδόνες τῆς Στεριάς, «Μακεδονικὴ Ζωή», τευχος 60 (Μαΐου 1971) σ. 7-11 καὶ τευχος 61 (Ἰουνίου 1971) σ. 7-9, ὅπου δημοσιεύεται (τευχος 60, Μαΐου 1971, σ. 8) φωτογραφία βεβαιώσεως (τῆς 2-3-1837) τῆς ἐπιτροπῆς τοῦ συνοικισμοῦ, περὶ ἔγγραφῆς Μακεδόνας εἰς τὸν «...Δῆμον τῶν ἐν Νέᾳ Πέλλῃ τῆς Λοκρίδος συνοικιζομένων Μακεδόνων».

2. Βλ. Ἰωάννας Κωτσάκης, Ἐ.ά.

3. Βλ. Δ. καὶ Ν. Ἀργυριάδου, Ἐ.ά., ὅπου γράφεται ὅτι κατὰ τὸ 1837 εἶχαν

Ἔτσι, ἐξ ἄλλου, δυνάμεθα πλέον νὰ γνωρίζωμεν τὴν τύχην πολλῶν Μακεδόνων ἀγωνιστῶν τοῦ 1821, καὶ κυρίως νὰ ἐντοπίσωμεν τὰ ἴχνη τῶν ἀπογόνων μερικῶν ἐκ τούτων, ἐν συνδυασμῷ μὲ τὰς πληροφορίες, τὰς ὁποίας ἔχομεν ἐξ ἄλλων πηγῶν καὶ κυρίως ἐκ τοῦ μητρώου τῶν ἀγωνιστῶν τῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης τῆς Ἑλλάδος¹. Τοῦτο ἔχει μεγάλην σημασίαν, διότι μᾶς ἐπιτρέπει νὰ ἐξαγάγωμεν ὠρισμένα χρήσιμα συμπεράσματα διὰ τὰς μετακινήσεις καὶ τὴν σύνθεσιν τοῦ πληθυσμοῦ τῆς χώρας κατὰ τοὺς μετεπαναστατικούς χρόνους². Δυστυχῶς, δὲν εἶναι εὐανάνγωστοι ὄλαι αἱ ὑπογραφαὶ καὶ διὰ τοῦτο δὲν κατωρθώθη ἡ ἀνάγνωσις μερικῶν ἐκ τούτων³.

β. Τό δεύτερον ἔγγραφον εἶναι ἡ ἀπὸ 28.1.1846 αἴτησις τοῦ Θεσσαλονικέως ἀγωνιστοῦ Ἰωάννου Μιχαήλ, ὁ ὁποῖος ἠτεῖτο τὴν ἐγγραφὴν του ὡς δημότου εἰς τοὺς καταλόγους τοῦ συνοικισμοῦ τῆς Ν. Πέλλης. Οὗτος δὲν εἶναι γνωστός ἐξ ἄλλης πηγῆς.

Τό ἔγγραφον φέρει τὸν ἀριθμὸν Μ 18 11 καὶ εἰς τὸ μέσον τὴν χειρόγραφον ἔνδειξιν «Ἄρ. 415». Εἶναι γραμμένον καλλιγραφικῶς, ἄνευ λαθῶν καὶ

ἐγκατασταθῆ μόνον 70 οἰκογένειαι Μακεδόνων, ἐνῶ ὑπῆρχαν καὶ ἄλλαι 400 οἰκογένειαι, αἱ ὁποῖαι κατεγράφησαν μὲν, ἀλλὰ δὲν εἶχαν μετακομίσει ἀκόμη εἰς τὴν Ν. Πέλλαν. Πρβλ. καὶ Ἰωάννου Κωτσάκη, ἔ.ἀ., τεύχος 60, σ. 10, ὅπου καταχωρίζεται ἀπόσπασμα παλαιᾶς μελέτης ὑδρευσεως τῆς Ἀταλάντης, εἰς τὴν ὁποίαν ἀναφέρεται ὅτι ἡ κεντρικὴ συνοικία τῆς πόλεως ἀπετελεῖτο ἀπὸ 1.800 κατοίκους «τὸ πλεῖστον ἀπογόνους Μακεδόνων προσφύγων, οἵτινες ἐγκατεστάθησαν ἐκεῖ τὸ 1834 ἐκ τῆς Πέλλης (sic) τῆς Μακεδονίας, φεύγοντες τοὺς ἐξοντωτικούς διωγμοὺς τῶν Τούρκων...».

1. Βλ. Γεωργίου Χ. Χιονίδη, Οἱ εἰς τὰ μητρώα τῶν ἀγωνιστῶν τοῦ 1821 ἀναγραφόμενοι Μακεδόνες, «Μακεδονικά», τ. 12 (1972), σ. 34-64. Πρβλ. ἀκόμη Ν. Τοδόροβ - V. Τραϊκόβ, *Bulgres participants dans les luttes pour la libération de la Grèce, 1821-1828*, Σόφια 1971, πολλαχόθ.

2. Βλ. τὴν ἀμέσως ἀνωτέρω ἀναφερθεῖσαν ἐργασίαν μου, σ. 64, ἀριθμ. 3.

3. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἐγένετο παραβολὴ τῶν ὀνοματεπωνύμων τῶν ὑπογραφῶν πρὸς τὰ δεδομένα τῶν μητρώων τῶν ἀγωνιστῶν καὶ ἐνετοπίσθησαν εἰς τὸ πρωτόκολλον οἱ κάτωθι γνωστοὶ ἀγωνισταί, οἱ ὁποῖοι ἀναγράφονται εἰς τὰ μητρώα τῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης (κατὰ τὴν σειρὰν τῶν ὑπογραψάντων): α) Ἐκ τῆς τάξεως τῶν ἀξιωματικῶν οἱ 62, 100, 88, 13, 8 καὶ 51, οἱ ὁποῖοι ἀντιστοιχοῦν εἰς ὑπογράψαντας εἰς τὴν 2αν σελίδα τοῦ πρωτοκόλλου, οἱ 64, 63, 87, 92, 94, 95 καὶ 96, οἱ ὁποῖοι ἀντιστοιχοῦν εἰς ὑπογράψαντας εἰς τὴν 3ην σελίδα τοῦ πρωτοκόλλου καὶ οἱ 11 καὶ 10, οἱ ὁποῖοι ἀντιστοιχοῦν εἰς ὑπογράψαντας εἰς τὴν 4ην σελίδα τοῦ πρωτοκόλλου. β) Ἐκ τῆς τάξεως τῶν ὑπαξιωματικῶν οἱ 79 καὶ 88, οἱ ὁποῖοι ἀντιστοιχοῦν εἰς ὑπογράψαντας εἰς τὴν 2αν σελίδα τοῦ πρωτοκόλλου, οἱ 96, 35, 44, 82, 17 καὶ 79, οἱ ὁποῖοι ἀντιστοιχοῦν εἰς ὑπογράψαντας εἰς τὴν 3ην σελίδα τοῦ πρωτοκόλλου καὶ οἱ 47, 16 καὶ 36, οἱ ὁποῖοι ἀντιστοιχοῦν εἰς ὑπογράψαντας εἰς τὴν 4ην σελίδα τοῦ πρωτοκόλλου. γ) Ἐκ τῆς τάξεως τῶν στρατιωτῶν οἱ 30, 24, 2 ἢ 3, 81, 10, 88 καὶ 28, οἱ ὁποῖοι ἀντιστοιχοῦν εἰς ὑπογράψαντας εἰς τὴν 3ην σελίδα τοῦ πρωτοκόλλου καὶ οἱ 22, 12, 28, 51 καὶ 2 ἢ 3 ἢ 4, οἱ ὁποῖοι ἀντιστοιχοῦν εἰς ὑπογράψαντας εἰς τὴν 4ην σελίδα τοῦ πρωτοκόλλου, ἦτοι ἐν ὄλῳ 37. Εἰς μερικὰς περιπτώσεις ἀγωνιστῶν συμφωνοῦν τὰ ἐπώνυμα εἰς τοὺς δύο καταλόγους, ἀλλὰ διαφέρουν τὰ ὀνόματα τούτων, θὰ ἐπρόκειτο δὲ προφανῶς περὶ συγγενῶν.

ξεσμάτων, ἐπὶ διφύλλου χάρτου (μετὰ ἐνσφραγίστου χαρτοσήμου 25 λεπτῶν), διαστάσεων $0,205 \times 0,285$. Ἡ κατάστασίς του εἶναι ἀρίστη.

γ. Τὸ τρίτον ἔγγραφο εἶναι ἡ ἀπὸ 25.5.1846 αἰτήσις τοῦ Βεροιώως Γεωργίου Στέργου (προφανῶς Στεργίου), ὁ ὁποῖος μόλις τότε (1846) εἶχεν ἀπελευθερωθῆ ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας, γεγονός τὸ ὁποῖον εἶναι ὀπωσδήποτε ἀξιοσημείωτον, προφανῶς ὅμως οὗτος δὲν θὰ ἠχμαλωτίσθη κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1821-1822, ἀλλὰ μεταγενέστερα, δηλαδὴ εἰς μίαν ἐκ τῶν μετεπαναστατικῶν κινήσεων τῶν Μακεδόνων¹. Καὶ ὁ ἀγωνιστὴς αὐτὸς ἦτο ἄγνωστος μέχρι σήμερα².

Ἡ αἰτήσις του εἶναι γραμμὴν εἰς δίφυλλον χάρτην (διαστάσεων $0,288 \times 0,300$), χρώματος ἀνοικτοῦ πρασίνου, ἄνευ λαθῶν, ἐγράφη δὲ ὑπὸ ἄλλης χειρὸς. Ἐνωθεν δεξιὰ ὑπάρχει ἡ ἐνδειξις «Ἄρ. 426», ἡ δὲ συνήθης ἀρίθμησις τῶν ἐγγράφων τοῦ ἀρχείου τούτου ἐγένετο εἰς τὸ ἄνω μέρος, περὶ τὸ μέσον. Ἡ κατάστασις τοῦ ἐγγράφου εἶναι μετρία.

δ καὶ ε. Τὰ ὑπ' ἀριθμ. τέσσερα καὶ πέντε ἔγγραφα εἶναι δύο ἐπιστολαὶ τοῦ γνωστοῦ Μακεδόνα ἱερωμένου Βενεδίκτου Κραλίδη (1765-1860)³, πρώτου ἐπισκόπου Δαλματίας, Ἀλβανίας καὶ Ἰστρίας, τὰς ὁποίας ἀπέστειλεν οὗτος εἰς Ἀθήνας ἐκ Βενετίας (10 Μαρτίου καὶ 23 Μαΐου 1846) πρὸς τὸν Ἀνδρόνικον Πάικον, ὡς σημειώνεται εἰς τὸ νῶτον (4η σελίς) τοῦ δευτέρου ἐγγράφου, ἀναφέρονται δὲ εἰς τὸ θέμα τῆς δωρεᾶς τῆς βιβλιοθήκης τοῦ ἀποστολέως εἰς τὸν συνοικισμὸν τῶν Μακεδόνων τῆς Νέας Πέλλης.

Ἐκ τῶν ἐγγράφων αὐτῶν ἀποκτῶμεν ἀξιολόγους εἰδήσεις. Συγκεκριμένως, ἐκ τῆς πρώτης ἐπιστολῆς μαθαίνομεν ὅτι ὁ ἐπιστέλλων εἶχε δωρίσει εἰς τὴν Δημοσίαν (= Ἐθνικὴν) Βιβλιοθήκην τῆς Ἑλλάδος (ὅπου εἶχε κληροδοτήσει καὶ τὴν ὑπόλοιπον βιβλιοθήκην του διὰ τῆς διαθήκης του) ἓνα κιβώτιον σπανίων βιβλίων, ἀλλὰ παρεξηγήθη μὲ τὸν ἔφορον τῆς Γεώργιον Κοζάκην Τυπάλδον⁴, καὶ κατόπιν τούτου ἠλλαξε γνώμην καὶ ἀπεφάσισε νὰ προσφέρῃ τὴν βιβλιοθήκην του εἰς τοὺς συμπατριώτας του πρόσφυγας Μακεδόνας, ἰδίως ἀφοῦ ἔμαθεν (ἀπὸ τὸν παραλήπτην τῶν ἐπιστο-

1. Βλ. περὶ τῶν κινήματων τούτων εἰς Γεωργίου Χ. Χιονίδη, Ἡ ἐκστρατεία καὶ ἡ ἐπανάστασις εἰς τὸν Ὀλυμπον κατὰ τὰ ἔτη 1821-1822, ἔκδοσις Ε.Μ.Σ., Θεσσαλονίκη 1975, σ. 44-45, ὅπου καὶ βιβλιογραφία.

2. Περὶ ἄλλων Βεροίων βλ. τὴν μελέτην μου, Ἄγνωστοι Βεροιοὶς ἀγωνισταὶ τοῦ 1821, Βέροια 1971.

3. Περὶ τούτου βλ. προχείρως εἰς Μεγάλην Ἑλληνικὴν Ἐγκυκλοπαιδείαν, τ. 15ος, σ. 111 καὶ εἰς Ἐγκυκλοπαιδικὸν λεξικὸν Ἐλευθερουδάκη, τ. 8ος, σ. 149.

4. Περὶ τῆς δραστηριότητος τούτου διὰ τὸν ἐμπλουτισμὸν τῆς Δημοσίας (Ἐθνικῆς) Βιβλιοθήκης βλ. προχείρως εἰς Δημητρίου Μάργαρη, Πρόσωπα καὶ θέματα, Ἀθήναι 1962, σ. 119-134 (Ἡ ἱστορία τῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης καὶ οἱ θησαυροὶ τῆς), καὶ κυρίως σ. 127-128, ὅπου δὲν ἀναφέρεται ἡ δωρεὰ τοῦ Κραλίδη.

λῶν του) περὶ τοῦ συνοικισμοῦ τῶν Μακεδόνων εἰς τὴν Ἀταλάντην. Τὴν ἀπόφασίν του ταύτην ἐγνωστοποίησεν εἰς τὴν σχετικὴν ἐπιτροπὴν, ὅτι δηλαδὴ προτίθεται νὰ ἀποστείλῃ τὴν ἐκ 3.000 τόμων βιβλιοθήκην του, τὴν ὁποίαν μάλιστα ἐσκόπευε νὰ ἐμπλουτίσῃ διὰ τῆς ἀγορᾶς καὶ ἄλλων βιβλίων. Εἰς τὴν δευτέραν ἐπιστολὴν ὁ Βενέδικτος ἀναφέρεται εἰς τὴν μέχρι τότε ἀλληλογραφίαν του μὲ τὴν ἐπιτροπὴν τοῦ συνοικισμοῦ καὶ τὸν παραλήπτην τῶν δημοσιευομένων ἐπιστολῶν του καὶ ἐπανέρχεται μὲ σχολαστικότητα εἰς τὸ γνωστὸν ἤδη γεγονὸς τῆς ἀποστολῆς βιβλίων του εἰς τὴν Ἐθνικὴν Βιβλιοθήκην. Ἐκφράζει τὴν χαρὰν του διὰ τὴν ἀναγγελθεῖσαν ἀνέγερσιν τῆς δημοσίας σχολῆς τῆς Νέας Πέλλης, διαβεβαιοῖ δὲ περὶ τῆς ἐγκυρότητος τῆς διαθήκης του καὶ γνωστοποιεῖ τὴν ἀπόφασίν του νὰ μεταφερθῇ ἡ βιβλιοθήκη του εἰς τὴν Νέαν Πέλλαν πρὸ τοῦ θανάτου του. Τοῦτο θὰ ἐγένετο σταδιακῶς, διότι καὶ ὁ ἴδιος ἤθελε νὰ μελετᾷ, ἀλλὰ καὶ ἄλλοι λόγιοι, οἱ ὅποιοι προσέτρεχαν εἰς αὐτὸν διὰ νὰ συμβουλευθοῦν τὰ βιβλία τῆς βιβλιοθήκης του. Τέλος (εἰς προσθήκην), ἐρωτᾷ ἐπ' ὀνόματι τίνος πρέπει νὰ στείλῃ τὰ βιβλία καὶ τὴν εἰκόνα του.

Δὲν εἶναι γνωστὸν ποία ἦτο ἡ κατάληξις τῆς ὑποθέσεως, ἐὰν δηλαδὴ ἀπεστάλῃ καὶ παρελήφθῃ ἡ ὄχι ἢ ἐν λόγῳ βιβλιοθήκη εἰς τὸν συνοικισμόν τῆς Νέας Πέλλης, τὸ πιθανώτερον ὅμως εἶναι ὅτι δὲν ἐγένετο τοῦτο (καίτοι ὁ Βενέδικτος ἀπεβίωσεν εἰς τὴν Βενετίαν μετὰ 16 ἔτη, διότι ἐκ τοῦ ὕφους καὶ τῶν ὑπεκφυγῶν τῶν ἐπιστολῶν του, γίνεται ἀντιληπτὴ ἡ ἀναβλητικότης, ὡς καὶ ἡ ἀστάθεια τοῦ χαρακτῆρος τούτου), ὡς συνέβη καὶ μὲ τὴν βιβλιοθήκην τοῦ βαρῶνου Κωνσταντίνου Μπέλλιου, ἡ ὁποία, ἐνῶ προωριζετο διὰ τὸν δῆμον τῶν Μακεδόνων, κατέληξεν εἰς τὴν Ἐθνικὴν Βιβλιοθήκην¹.

Τὰ δύο ταῦτα ἔγγραφα ἔγραψεν ἰδιοχείρως ὁ ὡς ἄνω ἐπιστέλλων ἐπίσκοπος Βενέδικτος, ὁ ὁποῖος ἔγραφε συχνὰ ἀσυντάκτως καὶ ἦτο χαρακτηριστικῶς ἀνορθόγραφος, ὅπως φαίνεται ἐκ τῶν δημοσιευομένων (ὡς ἔχουν) κειμένων του. Μερικαὶ ὅμως ἀβλεψίαι ἴσως νὰ ὀφείλωνται εἰς τὴν ἐνδεχομένην κακὴν ὄρασίν του καὶ εἰς τὸ γῆρας. Ἡ πρώτη ἐπιστολὴ φέρει τὴν ἐνδειξιν M 18 14 καὶ εἶναι γραμμὴ ἐπὶ διφύλλου λευκοῦ χάρτου, διαστάσεων 0,215×0,273, διατηρουμένου εἰς μετρίαν κατάστασιν. Ἡ δευτέρα ἐπιστολὴ ἔχει τὴν ἐνδειξιν M 18 15, εἶναι δὲ γραμμὴ ἐπὶ ὁμοίου διφύλλου χάρτου. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη εἶναι γραμμὴ εἰς τὴν 1ην καὶ εἰς τὴν 2αν σελίδα, εἰς τὸ μέσον δὲ τούτων ὑπάρχει σχισμὴ, τὸ ἐλλεῖπον ὅμως μέρος τοῦ κειμένου ἀποκατεστάθη μετ' εὐχερείας. Εἰς τὸ ἄνω ἀριστερὸν μέρος τῆς 1ης, ὡς καὶ τῆς 3ης σελίδος τοῦ χάρτου, ὑπάρχει ἀνάγλυφον ὑδάτινον σημεῖον, ἧτοι κορώ-

1. Β. Δ. καὶ Ν. Ἀργυριάδου, ἐ.ἀ., σ. 35-38, 21-22 καὶ 38-39, Ἰ. Δελλίου, ἐ.ἀ., σ. 25 καὶ 30, Ἀ. Βακαλοπούλου, ἐ.ἀ., σ. 171 καὶ Ἰωάννας Κωτσάκη, ἐ.ἀ., τευχ. 60, σ. 11.

να, και ἡ ἔνδειξις «ΒΑΤΗ», εἰς δὲ τὴν ἄγραφον 4ην σελίδα ὑπάρχουν ἐμφανῆ σημεῖα τῆς χρησιμοποιηθείσης βούλλας (βουλλοκεριοῦ), ἡ στρογγύλη σφραγίς τοῦ ἑλληνικοῦ ταχυδρομείου (μὲ τὴν ἔνδειξιν «ΑΘΗΝΑΙ 4 ΙΟΥΝΙ(ΟΥ) 1846», ἐκ τοῦ συσχετισμοῦ δὲ ταύτης πρὸς τὴν ἡμερομηνίαν τῆς γραφῆς τῆς δύναται νὰ ἐξαχθῆ ἡ πληροφορία ὅτι ἡ ταχυδρομικὴ ἐπικοινωνία Βενετίας-Ἀθηνῶν ἐπραγματοποιεῖτο εἰς 12 ἡμέρας, ἐὰν βεβαίως ἡ ἐπιστολὴ αὕτη ἐταχυδρομήθη αὐθημερόν) καὶ ἡ διεύθυνσις τοῦ παραλήπτου εἰς τὴν ἑλληνικὴν καὶ εἰς τὴν ἰταλικὴν γλῶσσαν.

γ. Τὸ κείμενον τῶν ἐγγράφων

1

Ἄριθ.

Πρωτόκολλον

Σήμερον τὴν εἰκοστὴν τοῦ μηνὸς αἰγούστου τοῦ χιλιοστοῦ ὀκτακοσιοστοῦ τεσσαρακοστοῦ πέμ[π]του ἔτους ἐν Νέᾳ Πέλλῃ ἢ ἐπὶ τοῦ Συνοικισμοῦ τῶν Μακεδόνων ἐπιτόπιος τῆς Νέας Πέλλης ἐπιτροπὴ λαβοῦσα τὴν ὑπ' ἀριθ. 4137 ἀπὸ 1ης Τρ. Μ. Διαταγὴν τῆς Βασ. Διοικήσεως Φθιώτιδος, συνεκάλεσε τοὺς ἐν Πέλλῃ εὑρισκομένους Μακεδόνας καθὼς καὶ τοὺς ἐν τῷ λιμένι τῆς Σκάλας, καὶ τοὺς ἐκοινοποίησε τὴν ὑπ' ἀριθ. 103693 Διαταγὴν τοῦ ὑπουργείου τῶν ἐσωτερικῶν. ὅλοι δὲ ὁμοθυμαδὸν ἐξέφρασαν τὴν εὐγνωμοσύνην των πρὸς τὴν Κυβέρνησιν ὅτι συγκατετέθη τέλος πάντων νὰ διατάξῃ ἀποφασιστικῶς καὶ ἀμετατρέπτως τὴν σύστασιν τοῦ τῶν Μακεδόνων Δήμου διὰ τῆς ἀνυπερθέτου ἐκλογῆς τῶν Δημοτικῶν αὐτῶν ἀρχῶν. Συγχρόνως δὲ ἀπεφάνθησαν καὶ ὑπεσχέθησαν νὰ συνεισφέρωσιν ἐξ ἰδίων των πρὸς ἀπάντησιν τῶν ἀναγκαίων ἐξόδων διὰ τὴν συντήρησιν τῆς δημοχίας, ἐὰν οἱ Νόμιμοι πόροι τοῦ Δήμου δὲν ἦθελον ἐπαρκεῖ εἰς τοῦτο.

Ὅθεν συνετάχθη τὸ παρὸν πρωτόκολλον, ὅπερ ἀναγνωσθὲν εὐκρινῶς καὶ μεγαλοφώνως εἰς ὑπήκουον πάντων, ὑπεγράφη παρ' ὄλων αὐτῶν, καὶ τῆς ἐπιτοπίου τοῦ Συνοικισμοῦ τῶν Μακεδόνων ἐπιτροπῆς.

Ἡ ἐν Ν. Πέλλῃ τοῦ Συνοικισμοῦ

Ἐπιτροπὴ

Κ. Μπίνος

Α.Ν. Χαλκοτις

Ξ: Ἀθανασί(ου)

Θ[α]νασ[ης] Π. σαμαφιανου

ἐλευθέριος Ἰοάνου

οἱ ἐν Νέᾳ Πέλλῃ καὶ τῆς Σκάλας κάτοικοι.

Σ. Παπ(α)δημητρί(ου)

Χαρίσης Νικολά(ου) δλύμπιος

Ἄντ. Μιχαῖλ	Δῆμος Α. Λάζου	
Ἄστέριος (;) Ἄποστόλου(;)	Τόλιος λ. λάζου	
Ἄθ. βλαχομιχάλη	Δημήτριος. Ν. Στυλούδης	
Ἰω. Ζαρκιαδάς(;) Β. Ντοκκαλιώτης[= Β. Ν. Κοκκαλιώτης;]	Ἰωάννης Μ. μοβούλας(;)	
κοσταντίνος βλαχομιχάλη		
Γαρόφαλος ἀντωνί(ου)		
(...) (...) Περόδικα(;))	Ἀργύρι(ος) Ἀντωνίου Γιάκας	Ἄστέριος Πέτρου σ. 3
Γουλιὸς Μπζώτης	Ἄγγελος στερίου	γεωργίος διμητρίου
Ἄνα: Μπιζιώτας	Ἰω. καρπουζης(;))	δάσκαλος
Δημήτρι(ος) Καλοχω- ρύκης	Ἄθ. Σκόνδρας	Β. Γεωργίου
Θομάς Βαγγός(;))	Ἰω. ἀντωνη	Θεοχάρης λα...
Ἰωάννης Τζηαμης	γηωργίος σηροπολός	Γιάνης Σοκωλιῆς(;))
κοστας πα(πα)ζαχαρία	Ἰωάν. Γ. Συρόπουλος	Ἰωάνης μιχουλακίς
Γιακόβος στοροῦπη	Μέλιος Γ. Συρόπουλος	ἀναγ. σταύρου
Π. εμμανοῦλ	Παναγιώτης Τσαρόπουλος	Ἄναγ. Β. Συροπούλος
Δημήτριος Χρίστου	Δημήτριος στέριου Μο- στάκας	Γ. (Χατζη) Χρήστου ὡς ἀγράμματος(...)
λουκάς Σκοτιῆδας	γιωργίος στεφαίλ(;))	Γεώργιος Τσατσαρώνης
Ἄορ(έσ)της(;)) ἀποσ- στολό	βασιλικῶς ἰωάννου	Γ. Χ(ατζη) Χρήστου διὰ τὸν γιοργί(...)
Ἰωάννης Δημητρίου	θοδωρ(ος)κα(ραθο)δωρη(;))	Ἄστέριος Πέτρου
Ταξιάρχης φλόρου	Βασίλης γηωργίου	Γεώργιος Ἄστερίου
Νικολαὸς νάκου	ἀθανάσιος μαντασης	θεοδορίος ἀνατολίτης καὶ δηαυτὸν
Γρηγόρ(ιος) Μπίνος	διμος θεοχαρισ	ὄς ἀγγράματος
μαργαρητῆς ἀθα(νασί)ου	Νικόλαος Τρουμπέτας	Γεώργιος Ἄστερίου δητὰ τὸν Δ: κουνούπη
νικολαὸς πλιχαβας(;))	Χρυστο μνησοβός(;))	Γεώργιος Ἄστερίου
Τριαντάφυλλ(ος) Γεωργίου	σταματίς στιρε	Ἰωάννα(;) (...)
Δρακός: Δ. Χορμαβα	βασιλὶς Δουμπιώτης(;))	θ. ἀγγελου
Γιαννάκης Ἄθανασό- πολός	παναγοτι Τόλλους	Σωτήρης Κωνσταντίνου
Δημήτριος φλόρος	Μιχαλὶς βασιλιου	ἀλεξίς ἀντονί(ου) καὶ ὄς ἀγραματος
Χ:(ατζη)στάθης ῥέξης		Δημητρί(ου) Σ.Π(α)πα [=Σ. Π(α)παδημητρίου]
Μιχάλης ἀντωνίου Καὶ ὄς ἀγράμματος	Παναγιώτης Μπαδόπουλος	σ. 4
Γρηγ. Π. Μπίνος		
Μανόλης Μπαρούτας	Ταξιαρχίς φλορός	
Δ. Ἄστερίου Μπίνος ἀγράματος Γ.Π.	στεργίος βασιλίου	

Μπινος
 Νικόλαος κοντός(;))
 διμήτριος ἀφιλακτος(;))
 Κωνσ(αντίνος) Παπαπαλουκά
 Ἰωανης γεοργί(ου) καὶ διαντόν
 Σ. παπ(ᾶ) δημητρί(ου)
 Στέρειος Ἰωάνου και διαντόν Αστεριος
 Πετρον
 Γεοργακис δημητρί(ου) καὶ διαντόν
 Αστεριος Πετρον
 Εὐστάθ[ιο]ς Κ. Μπαλῆς
 Κυριαζῆς παπαδώπολος
 Δημητριος Μποστακόπλος
 Αηατον ἀγραματον Χατζη
 (...) (...) Δημητριος Μποστακόπλος
 Σταματης παναγηοτου
 Δημήτριος Ἀργύρης
 Παναγιωτης Κυριακῶν
 στέριος Εμμανηλ
 Γεώργιος Ἀθανασίου

Χρῖστος ἰωάνου
 Παῦλος Ἀθανασίου
 (...) πουλυχρονης
 Ε.Δ. Διακόπουλος
 Εὐσ. Χ. φλώρω
 Δ. Ναοῦμ
 Μηχάλης ναοῦμ
 διμήτριος κόκινος
 διμήτριος ζουρνατζῆς
 ζήσης νικολάου
 Χριστόδουλος (...))
 Β.Α. (;) Τομπιοτης (;)
 γ. γαλατζανος(;))
 (...) βασιλίου
 (...) (...))
 παναγιότις σπῖρου
 Χρῖστος κοποπουλος(;))
 Μιχαήλ καλογριης(;))
 Γιανης Καρακούκης
 Νάνος ἔμμανουήλ βέρρο(οιος)
 μανολίος: ἔμμ. βέρρο(οιος): ἦς ἑλιψην:
 του
 Νάνος βέρρο(οιος):

2

Ἄρ. 415

Πρὸς τὴν ἐπὶ ἐν Ἑλλάδι συνοικισμοῦ τῶν Μακεδόνων Ἐπιτροπὴν.

Ὁ ὑποφαινόμενος, ὃς ἡ Πατρις θεσσαλονίκη τῆς τῶ ὀθωμανικῶ Κράτει Μακεδονίας, καὶ ὅστις ἔκτοτε τοῦ 1835, διαμένων εἰς τὴν Ἑλλάδα αὐτὴν ὑπηρέτησα τὴν ὀφειλομένην τετραετίαν παρὰ τῶ ἱπλικῶ Τάγματι στρατιωτικῶς. ἐπειδὴ ἐπιθυμῶ νὰ συνοικήσω μετὰ τῶν ἐν Ἑλλάδι μακεδόνων, δέομαι τῆς Ἐντ. Ἐπιτροπῆς ταύτης νὰ εὐρεσθητῆ νὰ σημειώσῃ καὶ τὸ ἐμὸν ὄνομα εἰς τὸν περὶ τοῦ αὐτοῦ συνοικισμοῦ κοινὸν κατάλογον.

Ἐποσημειοῦμ' εὐσεβάστωσ

Εὐπειθέστατος

Ἰωάννης Μιχαήλ.—

Ἐν Ἀθήναις

τῆ 28 = Ἰαννου(αρίου) = 1846.

3

Ἀθῆναι τὴν 25 Μαΐου
1846

Ἄρ. 426

Πρὸς

τὴν Σ. ἐπὶ τοῦ Συννοικισμοῦ τῶν Μακεδόνων Ἐπιτροπῆν.—

Ὁ ὑποφαινόμενος ἐκ Βεῤῥόιας τῆς Μακεδονίας, μόλις ἐλευθερωθεὶς ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας, διέμενον μέχρι τοῦδε ὑπήκοος τῆς Ὀθωμανικῆς ἐπικρατείας. Νῦν δὲ θέλων νὰ λογισθῶ ὡς μέλος τῆς ἑλληνικῆς κοινωνίας, παρακαλῶ τὴν Σ. ταύτην ἐπιτροπῆν ἵνα μὲ ἐγγράψῃ εἰς τὸν τῆς Νέας Πέλλης δῆμον, λαμβάνουσα ὑπ' ὄψιν τὸ ἐπισυναπτόμενον ἀποδεικτικόν, καὶ ἐφοδιάζουσά με μὲ τὸ ἀνήκον ἐγγραπτήριον

ὑποσημειοῦμαι.—

Εὐπειθέστατος
γεοργηος στεργου

4

Εὐγενέστατε Κύριε!

Περιττὸν κρίνων νὰ ἐπαναλάβω ὅσα πρὸς τὴν Ἐπιτροπῆν ἔγραψα, ἐκφράσας τὰ αἰσθήματά μου καὶ τὴν γνώμην μου Περὶ τῶν συννοικισθέντων ἐν τῇ Νέᾳ Πέλλῃ Μακεδόνων, Περιωρίζω δὲ τὸν λόγον μου μόνον εἰς τὸ νὰ ἐπαινέσω κατ' ἀξίαν τὸ φίλτατόν μοι φιλογενές Σου Πρόσωπον διὰ τὴν πρὸς τοὺς ἡμετέρους Μακέδονας ἀγάπην Σου, ὑφ' ἧς κινούμενος μὲ προέτρεψες εἰς ἔργον εὐάρεστον μὲν εἰς ἐμὲ καὶ εὐκατόρθωτον, κοινωφελέστατον δὲ εἰς αὐτούς. Εὖγε τῆς Σῆς φρονίμου καὶ φιλανθρώπου γνώμης!

Ἐἵκαρον δὲ νομίζω ἐνταῦθα νὰ σοὶ γνωστοποιήσω τὸ ἀκόλουθον: Γινώσκεις καλῶς ὅτι πρὸ ἐνὸς ἔτους κατ' αἴτησιν τοῦ ἐφόρου τῆς ἐν Ἀθήναις δημοσίας βιβλιοθήκης Κυρί(ου) Γ'. Τυπάλδου, ἔστειλα εἰς Ἀθήνας δωρεὰν ἐν κιβώτιον βιβλίων πολυτίμων καὶ σπανίων. Ὁ γεννάδιος οὗτος παραλαβὼν τὸ δώρημα, οὐ μόνον τὴν δέουσαν ἀπάντησιν περὶ τῆς περιλαβῆς αὐτοῦ δὲν ἔκαμε κατὰ χρέος καὶ ἔθος κόσμον πολιτισμένον καὶ πεπαιδευμένον, ἀλλὰ, πρῶγμα ἀπίστευτον διὰ τὴν ἀτοπίαν του, ἐτόλμησε νὰ καταχωρήσῃ εἰς τὴν ἐφημερίδα τοῦ Χρόνου ἐν ἄρθρον (τὸ ὅποιον Σᾶς εἶναι γνωστόν, δὲν ἀμφιβάλλω) διὰ τοῦ ὁποίου κατατόξευσε τὴν ἐμὴν φιλοτιμίαν, ἀνταγωνιζώμενος τρόπον τινὰ νὰ τοῦ σταλῆ τὸ ἀντίγραφον τῆς διαθήκης μου, ἐπικυρωμένον παρὰ τὴν ἐντεύθεν τοπικὰς ἀρχάς, δείχνωντας μὲ τοῦτο ὅτι εἶμαι ἄνθρωπος πλαστολόγος ψεύστης καὶ ἀπατεῶν! Τὸ τόλμημά του ἐδέχθην μὲ ὑπομονήν, καὶ μολοντί ἐπλήγην κατὰ τι δὲν ἔκρινα νὰ ἀντιτοξέωσιν καὶ ν' ἀποδώσω κακὸν ἀντὶ κακοῦ, ἐπιφυλαττόμενος νὰ ἐλέγξω τὴν ἀτοπίαν καθὼς πρέπει.

Ἐκτοτε δὲ διασαρευθεὶς εἰς τὸν ἀγνώμονα τρόπον, ἔβαλον κατὰ νοῦν

σ. 2 νὰ προσφέρω τὴν ἐμὴν βιβλιοθήκην εἰς τοὺς ἐμοὺς Μακεδόνας, ἀλλ' ἀμφίβολος ὦν περὶ τῆς συνοικήσεως αὐτῶν ἐν Ἀταλάντῃ τῆς Λοκρίδος, ἀπεῖχον τὴν περὶ τούτου ἀπόφασίν μου, καὶ διῆγον μὲ σιωπῆν. Τώρα δε, ὅταν ἐπληροφορήθην διὰ τῶν ὑμετέρων γραμμάτων τὴν ἀλήθειαν, ἐξέφρασα πρὸς τὴν Ἐπιτροπὴν τὴν ἀπόφασίν μου, καὶ ἐβεβαίωσα ταύτην, ὅτι οἱ λόγοι μου εἶναι λόγοι τοῦ ἐνδιαθέτου λόγου, καὶ ὅτι θέλουν ἐκτελεσθῆ κατὰ τὸν πόθον τὸν ἐμὸν καὶ τὸν ὑμέτερον.

Ἡ βιβλιοθήκη μου αὕτη, ἄχρις ὥρας σύγκειται ὑπὲρ τῶν τρισχιλίων Σωμάτων. Τώρα δὲ διαπραγματεύομαι ν' ἀγοράσω τὴν βιβλιοθήκην τοῦ Μανφρίνου (*del Manfredin*), καὶ τὸ περισσότερον μ' ἐρεθίζει εἰς τὴν ἀγορὰν αὐτῆς, διότι εἶναι εἰς αὐτὴν ἡ Πολυγλώττα, καὶ τὰ ἅπαντα Ἐφραιμ τοῦ Σύρου, ἡ βιβλιοθήκη τοῦ Γαλλάντι, καὶ πολλότατα ἄλλα σπάνια καὶ δυσεύρετα Γραικο-λατίνα βιβλία.

Ἀσπαζόμενος εἰλικρινῶς τὴν Σὴν εὐγένειαν, καὶ εὐχόμενος αὐτῇ πᾶν οὐράνιον ἀγαθόν, ὑποσημειοῦμαι

Ὁ Πρώην Δαλματίας, Ἀλβανίας καὶ Ἰστρίας
Βενέδικτος Κραλίδης

Ἐν Βενετία τῇ 10 Μαρτίου 1846

5

Ἐκλαμπρότατε καὶ φιλογενέστατε Κύριε Ἀνδρόνικε!

Τρεῖς μέχοι τοῦδε ἔλαβον ὑμετέρας ἐπιστολάς, δῶ μὲν πρότερον σινάμα ἐλθούσας, ἐξ ὧν ἡ μία μὲν, γραγραμμένη τῇ 9 φεβρουαρίου ἐξ' ὀνόματος τῆς φιλογενοῦς Ἐπιτροπῆς, ἡ δ' ἄλλη παρὰ τῆς Σῆς ἐκλαμπρότητος ἡμερολογουμένη τῇ 28 Ἀπριλί(ου). τὴν δὲ τρίτην ἔλαβον προχθές, καὶ ταύτην γεγραμμένην τῇ 5 τρέχοντος. ὅλοι ἀπλανῶς διηυθύνθησαν εἰς Βενετίαν, καὶ ἐν καιρῷ μοι ἐνεχειρίσθησαν. ἐγὼ δὲ τὴν δέουσαν ἀπόκρισιν σύγκαιρα, δὲν ἀπέδωκα, διότι ἤμουν, καὶ εἶμαι βεβουθισμένος εἰς μερίμνας περὶ τῆς μεγάλης καὶ ἀθεραπύτου ζημίας, εἰς τὴν ὁποίαν ἀνεπίστως μ' ἐρῶσιν ὁ πολλὰ παρ' ἐμοῦ εὐεργετηθεὶς ἀχάριστος καὶ κατάρατος Ἀρδοῖνος, Γάλλος, Γαμβρὸς τοῦ Γιαννοβάκη, ἀνὴρ ὑποκριτής, ψεύστης καὶ ἀπαταιῶν, διὰ τοῦ ὁποίου ἔπεμψα, ὡς γινώσκετε, πρὸς τὴν ἐν Ἀθήναις δημοσίαν Βιβλιοθήκην μέρος τῶν βιβλίων μου. Ἀλλ' ὁ γέγονεν οὐκ ἀπογίνεται, καὶ χρειά ὑπομονῆς!

Ἀποκρινόμενος δὲ τώρα (ἐπαναλαμβάνω μέρος ἀπὸ τὰς τρεῖς ἐκεῖνας) διὰ μιᾶς ταύτης, ἐκφράζομαι πρῶτον τὴν ὁποίαν ἠσθάνθη ἀνέκφραστον|χαράν, μαθὼν ὅτι σπεύδετε εἰς ἀνέγερσιν δημοσίας σχολῆς, κα[τα]στήματος τόσον ἀναγκαίου καὶ κοινωφελούς, καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὸν [τοῦ] νοῦς φωτισμόν, τοῦ ὁποίου παρόντος μὲν εὐδαίμων ὁ βίος τῶν ἀνθρώπων, ἀπόντος δέ, τρισάθλιος·

Ἐἶθε ὁ Πανάγαθος Πατὴρ τῶν φώτων νὰ εὐλογήσῃ ταύτην μετὰ τοῦ νεοσυστάτου Δήμου!

Περὶ δὲ τῆς ἀφ' ἑνὸς εἰς ἄλλο κράτος ἐξαγωγῆς τῆς ἐμῆς Βιβλιοθήκης Σᾶς δίδω ἀπόλυτον βεβαιότητα ὅτι αὕτη δὲν θέλει ἀπαντήσῃ οὐδεμίαν δυσκολίαν, πρῶτον ὅτι τόσον ἀσφαλῶς εἶναι κατασκευασμένη ἡ ἐμῆ Διαθήκη, ὥστε οὐδεμία ἐπιχειρήσις λόγον πονηρίας δύναται νὰ τὴν ἀνατρέψῃ· δεύτερον δὲ ὅτι ἡ Αὐστριακὴ Κυβέρνησις, νομιμωτάτῃ οὖσα, τῶν ἀδυνατῶν, εἶναι νὰ καταπατήσῃ τοὺς ὁποίους προστατεύει νόμοις. Πλὴν ἐγὼ Σᾶς ἀναγγέλλω τὸ πάντων κάλλιστον, ὅτι ἡ ἐμῆ βιβλιοθήκη θέλει μετακομισθῆ εἰς τὴν Νέαν Πέλλαν τῶν συμπολιτῶν μου Μακεδόνων |πρὸ τῆς ἐμῆς τελευτῆς. Τοῦτο δὲ θέλει πράξω, ὄχι διότι φοβοῦμαι τὰς ὁποίας ὑπελάβατε μελοῦσας ἐνδεχομένας δυσκολίας, διότι πάλιν λέγω ὅτι ἡ ἐμῆ διαθήκη βαίνει εἰς θεμέλιον ἄσειστον καὶ ἀδιάρρηκτον, ἀλλὰ διὰ νὰ ἴδω πεπληρωμένην τὴν ἐμὴν ἐπιθυμίαν ἔτι ζῶν. σ. 2

Ἄμα ἡσυχάσῃ ὀλίγον τὸ τεταραγμένον μου πνεῦμα θέλει Σᾶς πέμψῃ μέγροιο ἀξιόλογον τῶν βιβλίων μετὰ τῆς ἐμῆς εἰκόνοιο· μετὰ καιρὸν δὲ τινὰ ἄλλα, καὶ πάλιν ἄλλα ἕως τῆς τελείας αὐτῆς μετακομίσεωιο. Πιστεῦσατέ μοι, εὐμενέστατα, ὅτι ἐπόθουν νὰ μετακομίσω διὰ μιᾶς ὅλην τὴν βιβλιοθήκην, ἀλλ' ἐπειδὴ ἐντροφῶ πολλάκις ἐν τῇ μελέτῃ τῶν γραφῶν, ἐνίστε δὲ καὶ λόγιοι τινὲς καὶ ἡμέτεροιο καὶ ἀλλογενεῖο ἐρχόμενοι θεοροῦν, ὁ μὲν τοῦτοιο, ὁ δὲ ἄλλον Συγγραφέα, διὰ ταῦτα ἔκρινα νὰ κάμω τὴν μετακόμισιν αὐτῆς κατὰ διαλείματα· θέλει μετακομισθῆ ὁμοιο κατὰ τὴν ἐμὴν ἐπιθυμίαν ὅλη πρὸ τῆς ἀποβιώσεωιο μου.

Πρὸς δὲ τὸν Κύριον Πρωθυπουργόν, κατὰ τὸν ἐμοῦ στοχασμόν, δὲν κρίνω πρέπον νὰ γράψω ὡς μοὶ προτρέπετε, διότι, αὐτόιο ἐσιώπησε βαθεῖα[ν] [σιωπ]ίην, ἐν ᾧ χρόνῳ ἔπρεπε νὰ λαλήσῃ· ὁ δὲ Κύριος Τυπάλδοιο ὁ τῆς δημ[ο]σίας] βιβλιοθήκῆο ἐπιστάτῆο, οὐ μόνον ἀπάντησιν τὴν ὑπὸ παντόιο πολιτι[σμέ]νου κόσμου ἀπαντουμένην ἐν ταῖο τοιαύταιο ὑποθέσεοιο δὲν ἀπέδωκεν, ἀλλ' εὐαρεστήθη ὁ καλότυχοιο νὰ καταχωρήσῃ εἰς τὴν ἐφημερίδα τὸν Χρόνον ἐκεῖνον τὸν λόγον τὸν οὐκ ὀλίγην ὕβριν φέροντα εἰς τὸ πρόσωπόιο μου, τὸ ὁποῖοιο καὶ ἀνεγνώσατε καὶ ἐγνωρίσατε, καὶ διὰ τοῦτοιο περιττόιο νὰ κάμω τὴν ἀνάπτυξιν αὐτῶν.

Μὲ ἀγάπην ἐγκάρδιοιο ἀσπαζόμενοιο τὴν ὑμετέροιο ἐκλαμπρότητα καὶ τοῖο Σεβαστοῖο ἐπιτρόποιο τοῦ Συνοικισμοῦ τῶν Μακεδόνων, Σᾶο εὐχομαι παρὰ Θεοῦ Πᾶν ἀγαθὸν ἀληθέοιο, μένω.

Ἐν Βενετία τῇ 23 Μαῖου 1846

Ὁ Πρώην Δαλματίας Βενέδικτοιο Κραλίδηο

Πρσο: Παρακαλήται ἡ ἐκλαμπρότητα νὰ μὲ εἰδοποιήσῃ πρὸς τίνα νὰ διευθύνω τὰ βιβλία καὶ τὴν εἰκόνα?

3. ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ ΤΟΥ ΓΕΡΟΥ-ΤΣΑΜΗ ΚΑΡΑΤΑΣΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΝΙΚΟΛΑΟΥ-ΟΛΥΜΠΙΟΥ ΔΙΑΜΑΝΤΗ

α. Εἰσαγωγικά

Εἰς τὸ Ἀρχεῖον τῆς ἐν Ἀθήναις Ἱστορικῆς καὶ Ἐθνολογικῆς Ἑταιρείας τῆς Ἑλλάδος (Ι.Ε.Ε.Ε.) περιλαμβάνεται πλῆθος ἐγγράφων, ἐκ τῶν ὁποίων πολλὰ μένουں εἰσέτι ἀνέκδοτα. Τελευταίως (30-31.12.1972 καὶ 2.1.1973) εἶχα τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἰδῶ ἐπὶ τροχάδην τοὺς δακτυλογραφημένους καταλόγους τούτων, ὅπου καταχωρίζεται περίληψις τῶν περιεχομένων των. Ἐν συνεχείᾳ ἀνεζήτησα τὰ πρωτότυπα δι' ὅσα ἔγγραφα ἔκρινα ὅτι εἶναι ἐνδιαφέροντα, τὰ ἐξήτασα καὶ ἔλαβα φωτοτυπίας τούτων καὶ συγκεκριμένως ἐκείνων, τὰ ὁποῖα εὐρέθησαν εἰς τὰ σχετικὰ ἐρμάρια¹.

Εἶναι εὐχῆς ἔργον νὰ ἀναληφθῆ σοβαρὰ προσπάθεια, διὰ κρατικῆς οἰκονομικῆς ἐνισχύσεως, πρὸς δημοσίευσιν ἅπαντος τοῦ πλουσιωτάτου αὐτοῦ ἀρχείου, διότι περιέχονται εἰς τοῦτο λίαν ἀξιόλογα ἔγγραφα, τῶν ὁποίων ἡ γνῶσις θὰ βοηθήσῃ σοβαρῶς εἰς τὴν ἀνεύρεσιν τῆς ἱστορικῆς ἀληθείας, εἰς τὸν ἐμπλουτισμὸν τῶν γνώσεών μας καὶ εἰς τὴν πρόοδον τῆς ἱστορικῆς ἐρεῦνης διὰ τὴν νεοελληνικὴν ἱστορίαν κατὰ τοὺς χρόνους τῆς τουρκοκρατίας.

Ἐκ τῶν εἰς χεῖρας μου εὕρισκομένων φωτοτυπιῶν ἐγγράφων, τὰ ὁποῖα ἀναφέρονται εἰς τὴν Μακεδονίαν, δημοσιεύονται κατωτέρω ὠρισμένα, ἄλλα δὲ θὰ συμπεριληφθοῦν εἰς ἐπομένης συλλογᾶς μου.

β. Τὰ δημοσιευόμενα ἔγγραφα

Ἐκ τοῦ Ἀρχείου τῆς Ι.Ε.Ε.Ε., εἰς μὲν τὴν παροῦσαν παράγραφον δημοσιεύονται πέντε ἔγγραφα, ἄλλα δὲ ἕξ καταχωρίζονται εἰς τὰς ἐτέρας παραγράφους.

α, β καὶ γ. Τὰ πρῶτα τρία ἔγγραφα εἶναι ἐπιστολαὶ τοῦ Μακεδόνοσ ἀγωνιστοῦ Γέρου Καρατάσου². Ἡ πρώτη τούτων ἀπευθύνεται (τὴν 17 ἢ 27 6.1823, ἐκ τῆς Παναγίας) πρὸς τοὺς ἐφόρους προφανῶς τῶν Τρικκέρων³,

1. Εὐχαριστῶ καὶ ἀπὸ τῆς θέσεως ταύτης τὸν Γενικὸν Γραμματέα τῆς Ι.Ε.Ε.Ε. κ. Ἰωάννην Α. Μελετόπουλον, διότι ἐπέτρεψε τὴν ὡς ἄνω ἐρευνάν μου καὶ τὴν λήψιν φωτοαντιγράφων, ὡς καὶ τοὺς ὑπαλλήλους τῆς ἑταιρείας, ἰδίᾳ δὲ τὴν κ. Μ. Μινώτου, διὰ τὴν ἐπίδειχθεισαν προθυμίαν των πρὸς ἐξυπηρέτησίν μου, καὶ δὴ εἰς ἡμέρας ἐορτῶν.

2. Περί τούτου βλ. Ἀπ. Μ. Τζαφεροπούλου, Οἱ Καρατασαῖοι, Α' Ὁ γέρο Καρατάσος, Βέροια 1971 καὶ Γεωργίου Χ. Χιονίδη, Σχεδιάσμα περὶ τοῦ Γέρο Καρατάσου καὶ τῆς οἰκογενείας του, «Μακεδονικῶν», τ. 9 (1969), σ. 295-315, ὅπου καὶ βιβλιογραφία.

3. Ἄλλα ἐπιστολαὶ τοῦ Καρατάσου πρὸς τοὺς ἐφόρους τῶν Τρικκέρων ἀναδημοσιεύονται (ἀπὸ τὸ περιοδικὸν «Προμηθεύς», τ. 2ος, σ. 128-129) ὑπὸ τῶν Δημητρίου Κ. Τσοποτοῦ, Ἡ Θετταλομαγνησία (Πήλιον) καὶ τὸ φρούριον τοῦ Βόλου κατὰ τὴν

και διά ταύτης ζητεί ό Καρατάσος, όπως έφοδιάζουν με τρόφιμα τόν καπετάν Άναστάσην. Διά της δευτέρας ό Καρατάσος καλεί (5.6.1823) τόν καπετάν Άναστάσην νά έλθη εις συνάντησίν του άνευ καθυστερήσεως, ή δέ τρίτη (της 23.7.1823) έστάλη εις τόν αυτόν καπετάνιον και πρòς δσους άλλους εύρισκοντο εις τό πλοίον, πρòς τούς όποίους απέστειλεν ούτος δύο σκλάβους διά τās ανάγκας τοϋ караβιού των.

Και αί τρεις επιστολαί προέρχονται εκ της συλλογής τοϋ Γεωργίου Μαζαράκη, ό όποιος έξετέλεσεν άποστολήν συλλογής έγγραφων (1884), και φέρουν τούς έξής αριθμούς: Ή πρώτη 1525 (και τόν ειδικόν αριθμόν, της συλλογής Μαζαράκη 9), ή δευτέρα 1535 (και τόν ειδικόν αριθμόν 16) και ή τρίτη 1536 (και τόν ειδικόν αριθμόν 17). Κάτωθεν της ύπογραφής τοϋ Καρατάσου έτέθη ή άτομική σφραγίς του¹ «ΤΑ/CIΟ», έντός άστρου, ήτοι δύο συμπλεκομένων ορθογωνίων τριγώνων, εκ τών όποιων τό έν έχει την βάσιν του άνεστραμμένην. Αί επιστολαί είναι γραμμέναι επί λευκοϋ (πορώδους, χάρτου) διαστάσεων 0,110x0,155 ή πρώτη και ή δευτέρα και 0,80x0,13 ή τρίτη. Εις τό όπίσθιον μέρος της δευτέρας επιστολής ύπάρχει ή σημείωσις: «Τή 5: Ίουνίου: 1823: παναγία Τρικέρων/έλαβον τό παρόν εις τās 7: όρας της ήμέρας».

δ. Τό τέταρτον έγγραφον είναι επιστολή της 17.4.1831 τοϋ Δημητρίου (Τζάμη) Καρατάσου πρòς τόν Πρόξενον της Ρωσίας εις την Θεσσαλονίκην Άγγελον Μουστοξύδη², διά της όποιας ούτος συνιστά εις τόν παραλήπτην της τόν Ναουσαίον άγωνιστήν Δήμον Άθανασίου³, εις δέ τό πλάγιον (άριστερόν) μέρος της επιστολής ό Τζάμης προσέθεσε τούς χαιρετισμούς τοϋ άδελφοϋ τοϋ Κώστα⁴. Τό έγγραφον έχει τόν αριθμόν 16.735, προέρχεται έξ

επανάστασιν τοϋ 1821, «Θεσσαλικά Χρονικά», τ. 1 (1930), σ. 23-54 και δὴ εις σ. 35-36 και Γιάν. Κορδάτου, Ή επανάσταση της Θεσσαλομαγνησίας στό 1821, Άθήνα 1930, σ. 119 και 127-128. Περί τών γεγονότων εις τό Τρίκκερι κ.λ. και της εκεί δράσεως τοϋ Καρατάσου και άλλων Μακεδόνων ύπάρχει πλουσία βιβλιογραφία, παλαιά και νεωτέρα.

1. Βλ. την σφραγίδα και την ύπογραφήν τοϋ Καρατάσου εις Ίωάννου Πετρώφ, Περιόδοξος κλεφτουριά της Μακεδονίας, βιογραφία 28 κλεφταρματολών της, εισαγωγή μετά καταλόγου τών άνεκδότων έργων τοϋ Πετρώφ, προσθήκαι και επιμέλεια Γεωργίου Χ. Χιονίδη, Θεσσαλονίκη 1972, εικ. 5, αριθμ. στ' και εικ. 7, αριθμ. 2.

2. Περί τοϋ ρόλου εις την Μακεδονίαν τοϋ Άγγέλου Μουστοξύδου, βλ. προχείρως Άποστόλου Ε. Βακαλοπούλου, Ίστορία της Μακεδονίας, σ. 630-631, όπου (σημ. 4) και βιβλιογραφία, τό θέμα όμως τοϋτο άξίζει νά διερευνηθῆ διεξοδικώτερα. Έκ τών έγγραφων της παρούσης συλλογής θά γίνη όπωσδήποτε κάπως γνωστή ή συμβολή τοϋ φιλοπάτριδος τούτου άνδρός εις την προσπάθειαν συνδρομής τών Μακεδόνων άγωνιστών και κυρίως τών ύποδούλων. Βλ. και τά επιλεγόμενα εις τό τέλος της άνά χείρας έργασίας.

3. Δέν γνωρίζομεν τόν άγωνιστήν τοϋτον έξ άλλης πηγής. Τό επώνυμον (πατρώνυμον) όμως τοϋτο έφεραν πολλοί Μακεδόνες άγωνισταί.

4. Περί τούτου βλ. την εργασία μου, Σχεδιάσμα..., Ε.ά., σ. 312, αριθμ. γ'.

ἀγορᾶς καὶ εἶναι γραμμένον ἐπὶ μονοφύλλου χάρτου, διαστάσεων 0,22×0,32, φέρει δὲ κηλίδας μελάνης ἄνω δεξιά. Εἶναι ἄγνωστοι οἱ σκοποὶ τῆς ἀποστολῆς τοῦ Ναουσαίου ἀγωνιστοῦ εἰς τὴν Μακεδονίαν, ἐάν δηλαδὴ ἐπεδιώκετο διὰ ταύτης ἡ ἱκανοποίησις προσωπικῶν αἰτημάτων ἢ πρέπει νὰ ἐνταχθῆ καὶ αὐτὴ εἰς τὰ πλαίσια τῶν ἐπανειλημμένων προσπαθειῶν τοῦ Τζάμη Καρατάσου καὶ τῶν ὑπολοίπων καπεταναίων τοῦ Ὀλύμπου, διὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς ἰδιαίτερας πατρίδος των.

ε. Τὸ πέμπτον ἔγγραφο εἶναι ἡ ἀπὸ 8.6.1846 ἐπιστολὴ τοῦ γνωστοῦ καπετάνιου τοῦ Ὀλύμπου Νικολάου Διαμαντῆ-Νικολάου¹ πρὸς τὸν Ἄγγελον Μουστοξύδην, διὰ τῆς ὁποίας τὸν εὐχαριστεῖ διὰ τὰς γενομένας εἰς τοῦτον ἐκδουλεύσεις. Ἡ ἐπιστολὴ ἐστάλη διὰ τοῦ γνωστοῦ καπετάνιου τοῦ Ὀλύμπου Ἀθανασίου Συροπούλου². Εἰς ταύτην ἀναφέρονται (ἀλλὰ δυστυχῶς δὲν κατονομάζονται) καὶ δύο ἀνεψιοὶ τοῦ Διαμαντῆ. Τὸ ἔγγραφο φέρει τὸν ἀριθμὸν 16.731 καὶ κάτωθι τούτου κατεγράφη μεταγενεστέρως περίληψις τοῦ εἰς τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν. Εἶναι γραμμένον ἀνορθογράφως καὶ ἀσυντάκτως ἐπὶ διφύλλου χάρτου, διαστάσεων 0,215×0,280, εἰς δὲ τὴν 4ην σελίδα ὑπάρχει ἡ ἐξῆς σημείωσις: «Τῷ ἐκλαμπροτάτῳ καὶ προξένῳ παρὰ τῆς Μεγάλης Αὐτοκρατορίας κ.τ.λ. κ. Ἄγγελον Μουστοξύδην / εἰς Θεσσαλονίκην», ὡς καὶ σαφὲς ὑπόλειμμα βουλλοκεριοῦ. Προέρχεται ἐξ ἀγορᾶς.

γ. Τὸ κείμενον τῶν ἐγγράφων

1

Κύριοι ἔφορη Σὰς χαιρετῶ

ὁ καπητὰν ἀναστάσις, ἦλθεν πρὸς ἐμένα καὶ κλάφτικεν ὅτι δὲν τὸν δίδετε μίτε ψομὴ καὶ δὲν τηχένη, ναῖνε ἀνευχαρίστιτος, ἀλλὰ νὰ τὸν ἠκονομίσετε διὰ μὴν ἀπερὸν νηστικὸς καὶ δηψασμένος καὶ ὅς φρόνημη γυορίζετε τὸ δίκιον ὁποῦ ἔχη ὁ καθεὶς καὶ νὰ τὸν ἠκονομάτε νὰ μὴν ἔρχοντε καὶ μὲ φορτόνοντε ὄλοι ἠμπελάδες: καὶ ἠγιένετε.

Τ.Σ.

Καρατάσιος τῆ: 17: Ἰουνί(ου) 1823: παναγία

2

Καπετὰν ἀναστάσι βλεπόντας τὸν τεσκερέν μου νὰ ἐρθῆς τὸ ογληγορότερον τζεβάπι δὲν μου δῆνεις

Τ.Σ.

καρατάσιος

1. Περὶ τούτου καὶ τῆς δράσεώς του βλ. τὴν μονογραφίαν μου, Ἡ ἐκστρατεία..., Ε.ά., πολλαχού. Εἰς τὸ βιβλίον τοῦτο δημοσιεύονται καὶ τρεῖς αἰτήσεις τῆς χήρας τούτου Μεταξιᾶς, δηλαδὴ τὰ ἔγγραφα 5-7.

2. Βλ. τὸ προαναφερθὲν βιβλίον μου, Ἡ ἐκστρατεία..., σ. 33, 53-54, 79 καὶ 85.

3

Καπιτὰν ἀναστάσι καὶ ληπὴ ὁποῦ εἶστε εἰς τὸ καράβι Σὰς στέλνομεν διὸ σκλάβους καὶ νὰ τοὺς ἔχετε νὰ παστρέβουν τὸ καράβι καὶ τὶς χεῖρες καὶ νὰ τοὺς ἔχετε ἐγνηα καὶ ὄχι ἄλω

Καρατάσιος

τῆ: 23: Ἰουλί(ου)

Τ.Σ.

1823

4

Πρὸς τὸν ἐκλαμπρότατον Πρόξενον τῆς Μ: Πασῶν τῶν ἑωσσιῶν
Κύριον Κ. Ἄγγελον Μουστοξυῶδη

Χρῆος ἀπαραίτητον, νομίζω ἐκλαμπρότατε! διὰ νὰ σπεύσω πάντα ἐπερωτᾶν καὶ μανθάνειν τὰ αἴσια τῆς Μυριοποθήτου μοι ἐφέσεως Σας, καθὸ τὰ μεγάλα καὶ λαμπρὰ κατορθώματα πρὸς τοὺς ὁμογενεῖς Πατριώτας γινόμενα ἀπὸ μέρους τῆς ἐκλαμπρότητός Σας ὑποχρεοῦσι ἕκαστον διὰ νὰ καυχῆθῃ, ὡς ὄντως, ἄξιως καὶ νὰ νομίζῃ ὅτι ὑπερασπίζεσθε τὴν φιλογένειαν.

Ὁ ἐπιφέρων τὸ παρὸν μου Κύρι(ος) Δῆμος Ἀθανασίου Νιαουστινιανός, ἐπιστέλλεται παρ' ἐμοῦ εἰς τὰ αὐτόθεν περὶ τινῶν ὑποθέσεων ἀναγκαιοσῶν, διὰ τὰς ὁποίας ἐπίτηδες καὶ ἐξόχως σᾶς παρακαλῶ, τὸν συστημένον πρὸς ὑμᾶς τοῦτον μου φίλον, νὰ εἶναι ὡς ὁ ἴδιος ἐγὼ ὑπὸ τὴν ἄμεσον ὑπεράσπισίν Σας.

ἄς μὴν νομίσητε ἐκλαμπρότατε! ὅτι τὸ αὐτὸ φιλικὸν μου παρὰδειγμα συνέπεσεν ἐξ' ἀνάγκης τινός, παρ' ὅτι τὸ σέβας καὶ ἡ ὑπόληψις πρὸς τὸ ὄντως ἐκλαμπρον ὑποκείμενόν Σας αὐξάνει καθ' ἑκάστην ὡς καὶ μ' ὄλον τὸ πρὸς αὐτὸ ἀνήκον σέβας ὑποσημειεῖται.

Τῆ. 17. ἀπριλλί(ου):

ὁ ἄδολος φίλος

Ἐκ τοῦ ἐλ. Στρ. Ἐλευσίνος.

Ταγματάρχης

Δη[μήτριος] Τζάμης καρατάσος

(Πλαγίως) Ὁ αὐτάδελφός μου Κώστας ἀποδίδει δι' ἐμοῦ / τὰς πρὸς ὑμᾶς ἀνηκούσας ὑπολήψεις

5

Ἀθῆναι τὴν 8 Ἰουνίου

1846

Ἐκλαμπρότατε.

Γεμὼν μεγάλων εὐχαριστήσεων μὲ τὴν λειψθεῖσαν ἐπιστολὴν σας μὲ τὸν Κ. Ἀθανάσιον Συρόπουλον, περιβλέπτους ἐγκαρδίας ἐγγνωμοσύνης σᾶς προσφέρω.

Ἄν ἔφθανεν ἡ ἐγγνωμοσύνη μου μὲ τὴν πρὸς ἐμὲ δούλευσίν σας, ἤθελον τὴν θέσιν εἰς τὸν (...) κόλπον, ἐγκαταλείπων τοὺς ἀκεφάλους μύθους.

Μὲ ἔφερον εἰς τὰς ἀγκάλας μου ἢ πρόδηλος φιλία σου τοῖς δύο φιλιτάτοις ἀνιψιούς μου. δῶρον ἕτερον δὲν ἐμπόρεσα νὰ ἐτοιμάσω παρὰ τὴν φιλικοτάτην παροῦσαν ἐπιστολήν. Αὐτὴν σᾶς προσφέρω πρὸς ἐκπλήρωσιν τῆς ὑπερόγκου πρὸς ἐμὲ προσφερομένης δουλεύσεως. Αὐτὸν τὸν φόρον τῆς πρὸς ὑμᾶς ὑπολήψεως ἔχω, ὅστις λέγω δὲν θὰ παρουσιασθῇ ὡς κενὸν ἐλλείπον, ἀλλὰ διατήρησις αὐτῆς.

Ἡ μεγίστη ἐκδούλευσις τῶν ἐλληνικῶν προυγμάτων καθιστᾷ αὐτὰ συμβεβηκότα ἐξωτερικῶς νὰ γνωρίζωνται καλῆτερα. Διοικοῦν χωρὶς νὰ εἰδοποι-οῦν, καὶ τούτου ἔνεκα δὲν ἔχω προσθετόν τι.

Θαρῶαλέως προσθέτω τὴν βαθυτάτην παράκλησιν, ἂν εἶναι δυνατόν τὸ βλέμμα σας νὰ ἐξωμαλύνῃ τὰς ἀνωμάλους περιπετείας τοῦ ῥηθέντος Καπετὰν Συροπούλου, καθότι καὶ τὰ πρὸς τὸν Ἑλλ. Πρόξενον αὐτόσε ἐφόδια δὲν τὰ βλέπω ἄλλο παρὰ τυχαῖον τι καὶ ἄπλοῦν.

Μένω εἰς τὰς ἀμέσους διαταγὰς σας σᾶς ἀσπάζομαι ὡς εἰμι

Ὁ φίλος σας

Λιαμαντῆς Ν: Ὀλύμπι(ος).

4. ΑΝΑΦΟΡΑΙ ΔΥΟ ΜΑΚΕΔΟΝΩΝ ΑΓΩΝΙΣΤΩΝ

α. Εἰσαγωγικὰ

Εἰς τὸ Τμήμα Χειρογράφων τῆς Ἑθνικῆς Βιβλιοθήκης τῆς Ἑλλάδος διασώζονται αἱ ἀναφοραὶ τῶν ἀγωνιστῶν τοῦ 1821 ἢ τῶν κληρονόμων τούτων πρὸς τὰς Ἐπιτροπὰς τοῦ ἀγῶνος¹, διὰ τῶν ὁποίων ἐζήτησαν τὴν ὑλικὴν καὶ ἠθικὴν ἀποκατάστασιν των.

Μεταξὺ τούτων ὑπάρχει καὶ πλῆθος ἐγγράφων, τὰ ὅποια ὑπέβαλαν οἱ ἐκ Μακεδονίας ἀγωνισταί. Ἡ δημοσίευσις τῶν ἐγγράφων τούτων θὰ εἶναι πολὺ σημαντικὴ, διότι ἔτσι θὰ ἀποκτήσωμεν ἐγκύρους καὶ ἀκριβεῖς πληροφορίας περὶ νέων ἀγωνιστῶν ἢ θὰ πλουτίσωμεν τὰς γνώσεις μας διὰ γνωστοῦς τοιοῦτους². Ἐτοιμάζω ἤδη τὴν ἐκδοσιν τῶν ἐγγράφων, τὰ ὅποια εὐρέθησαν εἰς τοὺς φακέλλους τῶν Μακεδόνων ἀγωνιστῶν τοῦ 1821.

1. Βλ. Περί τούτων εἰς τὴν μελέτην μου, Οἱ εἰς τὰ μητῶα..., ἔ.ά., σ. 34-39. Πρβλ. καὶ Ν. Τοδοροβ-Β. Τραϊκον, ἔ.ά.

2. Περί τῶν Μακεδόνων ἀγωνιστῶν βλ. βιβλιογραφίαν εἰς τὴν ἐργασίαν μου, Οἱ εἰς τὰ μητῶα..., ἔ.ά., σημ. 3, τῆς σ. 36 καὶ εἰς τὸ β ἰ δ ἰ ο υ, Ὁ Νικοτσάρας (σκιαγραφία τῆς δράσεώς του), «Μνημοσύνη», τ. 4 (1972-1973) 221-228 καὶ κυρίως εἰς τὴν σημ. 1 τῆς σ. 222, ὅπου καὶ νεωτέρα βιβλιογραφία. Περί τῶν Λαζαίων καὶ τοῦ Νικολάου Διαμαντῆ-Ὀλυμπίου δημοσιεύονται ἀναφοραὶ των εἰς τὴν μονογραφίαν μου, Ἡ ἐκστρατεία..., ἔ.ά. (βλ. τὰ ἔγγραφα 3-7). Περί τοῦ Δημητρίου Γάτσου βλ. τὸ δημοσίευμα τοῦ Π ρ ο δ ρ ὀ μ ο υ Κ ο υ κ ο υ λ ᾶ κ η, εἰς «Ἐδεσσαϊκά Χρονικά», τ. 4 (Ἰανουαρίου-Ἀπριλίου 1973), σ. 20-22 καὶ Ν. Τοδοροβ-Β. Τραϊκον, ἔ.ά., σ. 100-130 κ.ά.

Δημοσιεύονται εϋθύς κατωτέρω τρία, παρόμοια ενδιαφέροντα Έγγραφα, τὰ ὅποια εἶναι ἀνέκδοτα, ἐξ ὧν τοῦλάχιστον γνωρίζω.

β. Τὰ δημοσιευόμενα ἔγγραφα

α. Τὸ πρῶτον εἶναι ἡ αἴτησις τοῦ γνωστοῦ Ναουσαίου ὑπαξιωματικοῦ Χρυσάφη Ἀναστασίου¹ με ἡμερομηνίαν 19.6.1865, διὰ τῆς ὁποίας οὗτος διηγεῖται τὴν ἱστορίαν του, ἡ ὁποία εἶναι συγκινητικὴ: Ἐγεννήθη εἰς τὴν μακεδονικὴν Νάουσαν. Μετέσχεν εἰς τὴν ἐπανάστασιν τῆς γενετείρας του², ὅπως καὶ ὁ φονευθεὶς πατὴρ καὶ λοιποὶ συγγενεῖς του. Πλὴν τοῦ πατρός του ἐφονεύθησαν καὶ ἡ μήτηρ καὶ ἡ ἀδελφὴ του, ὁ δὲ ἴδιος ἠχμαλωτίσθη, ἐλευθερωθεὶς μετὰ τριετίαν χάρις εἰς τὰ καταβληθέντα λύτρα ὑπὸ τῶν συγγενῶν του. Δὲν ἔλαβεν ἀνταμοιβὴν μέχρι τότε διὰ τὰς ὑπηρεσίας του καὶ διὰ τοῦτο ἐζήτηε πλέον βοήθειαν, διότι ἦτο ἡδὴ γέρων καὶ ἀσθενής, ἔφερε δὲ καὶ δύο τραύματα ἐκ τοῦ πολέμου. Ὁ ἀγωνιστὴς οὗτος εἶχεν ἐπισυνάψει εἰς τὴν αἰτησίην του καὶ πιστοποιητικὸν περὶ τῆς ἀπελευθερώσεώς του, τὸ ὁποῖον ὁμως δὲν ἀνευρέθη εἰς τὸν σχετικὸν φάκελλον.

Ἡ αἴτησις φέρει τὸν ἀριθμὸν 12.800 (ὁ ὁποῖος ἐτέθη διὰ μηχανικοῦ μέσου) καὶ σημειώσεις τῶν ἀρμοδίων τμημάτων τῆς Ἐπιτροπῆς, ὅπως καὶ τὴν στρογγύλην σφραγίδα τῆς Δημοσίας (= Ἐθνικῆς) Βιβλιοθήκης. Εἶναι γραμμένη ἐπὶ συνήθους διὰ τὴν ἐποχὴν λευκοῦ χάρτου, καλλιγραφικῶς, εἰς ἰδιαίτερον δὲ χάρτην σημειοῦται ἡ σχετικὴ πρᾶξις τοῦ γραμματέως τῆς ἐπιτροπῆς, ὅπου ἐτέθη καὶ ἡ σφραγὶς ταύτης.

β. Τὸ δεύτερον ἔγγραφον εἶναι ἡ ἀπὸ 19.7.1866 νέα (τρίτη) αἴτησις (μᾶλλον ἀντίγραφον ταύτης) τῆς Γραμματικῆς, χήρας Λάμπρου Ἀδάμ ἢ Ζουρμπᾶ Κασσανδρινοῦ³, πρὸς τὴν Ἐπιτροπὴν τοῦ ἀγῶνος, διὰ τῆς ὁποίας ἐζήτηε αὕτη τὴν ὑλικὴν ὑποστήριξίν της, τὴν ὁποίαν ἐδικαιοῦτο ὡς θυγάτηρ τοῦ Δήμου Καρῦδα⁴ καὶ ὡς σύζυγος τοῦ προαναφερθέντος.

γ. Τὸ τρίτον εἶναι τὸ ἀπὸ 18.7.1866 πιστοποιητικόν, τὸ ὁποῖον ἐπισυνῆψεν αὕτη εἰς τὴν αἰτησίην της καὶ ὑπέγραψαν οἱ γνωστοὶ ἀγωνισταὶ Α. Μοναρχίδης, Κ. Κανάρης καὶ Κ. Νικόδημος, διὰ τοῦ ὁποίου βεβαιοῦται ὅτι ἀμφότεροι οἱ ἀνωτέρω συγγενεῖς τῆς αἰτούσης ἐφονεύθησαν κατὰ τὴν

1. Βλ. Γεωργίου Χ. Χιονίδη, Οἱ εἰς τὰ μητρώα..., ἔ.ἀ., σ. 50, ἀριθμ. 12. (Εὐχαριστῶ τὸν Ἐπιμελητὴν τοῦ Τμήματος Χειρογράφων δ. Φ. κ. Παναγιώτην Νικολόπουλον, διότι με ἐξυπρέτησε καὶ πάλιν προθύμως).

2. Βλ. περὶ τῶν γεγονότων τούτων τὴν μελέτην μου, Τὰ γεγονότα εἰς τὴν περιοχὴν Ναούσης-Βεροίας κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1822 (προβλήματα κατὰ τὴν χρονολογήσιν των), «Μακεδονικά», τ. 8 (1968), σ. 211-220, ὅπου καὶ βιβλιογραφία.

3. Βλ. περὶ τούτου εἰς τὴν ἐργασίαν μου, Οἱ εἰς τὰ μητρώα..., ἔ.ἀ., σ. 43, ἀριθμ. 43.

4. Βλ. περὶ τούτου εἰς Γεωργίου Χ. Χιονίδη, Οἱ εἰς τὰ μητρώα..., ἔ.ἀ., σ. 59, ἀριθμ. 47.

ἄλωσιν τῶν Ψαρῶν ὑπὸ τῶν Τούρκων (1824). Εἶναι γραμμένον ἐπὶ ἐνσφραγίστου χάρτου («χαρτόσημον τάξεως δρχ. 1»).

Καὶ τὰ δύο ἔγγραφα ὑπάρχουν εἰς τὸ Ἀρχεῖον τῆς Ι.Ε.Ε.Ε. καὶ προέρχονται ἐκ τῆς συλλογῆς τοῦ Μιχ. Κατσίμπαλη, φέρουν δὲ τοὺς ἀριθμοὺς 17.069 καὶ 17.070, ἀντιστοίχως. Εἶναι δίφυλλα, γραμμένα καλλιγραφικῶς ἐπὶ χάρτου διαστάσεων 0,230×0,282.

γ. Τὸ κείμενον τῶν ἐγγράφων

I

Ἀθῆναι τὴν 19. Ἰουνίου 1865
Αἵτησις δικαιωμάτων ἀπέναντι
τῶν ἀγώνων.—

Πρὸς
τὴν Σεβ. Ἐπιτροπὴν τοῦ ἀγῶνος.

Κύριε Πρόεδρε!

Ὁ εὐσεβάτως ὑποφαινόμενος κατάγομαι ἐκ Νισούσης τῆς Μακεδονίας, κατὰ τὸν ἱερόν ὑπὲρ τῆς ἀνεξαρτησίας ἀγῶνα ἔλαβον τὰ ὄπλα καὶ γὰρ καθὼς καὶ ὁ μακαρίτης πατὴρ μου καὶ οἱ λοιποὶ συγγενεῖς μου παρευρεθέντες εἰς ὅλας σχεδὸν τὰς μάχας, αἱ ὁποῖαι ἔλαβον χώραν εἰς τὴν ἀτυχῆ ταύτην ἐπαρχίαν μετὰ τὴν πτώσιν καὶ καταστροφὴν τῶν ἐπισημοτέρων πόλεων τῆς Μακεδονίας καὶ τὴν ἐρήμανσιν καὶ πυρπόλησιν τῆς ἰδιαίτερας μου πατρίδος Νισούσης, ἐκτὸς τῶν ἄλλων συμφορῶν τοῦ θανάτου τοῦ πατρὸς καὶ τῶν συγγενῶν μου μητρὸς καὶ ἀδελφῆς τὴν διαρπαγὴν τῆς περιουσίας καὶ τὴν σφαγὴν τῶν συμπολιτῶν μου περιέπεσον εἰς αἰχμαλωσίαν παρὰ τῶν τυράννων ὑποστὰς αὐτὴν ἐπὶ τρία ὀλόκληρα ἔτη ἀφ' ὅπου διὰ λύτρων τῶν συγγενῶν μου ἐξῆλθον ἐξησθενημένος καὶ σχεδὸν ἡμιθανής.

Ἀπέναντι τόσων δεινοπαθημάτων καταστροφῶν καὶ ἀγώνων οὐδὲν οὐδέποτε ἐζήτησα, οὔτε ἀξίωμα, οὔτε ἄλλην ἀμοιβήν, ὡς ζῶν ἐκ τοῦ κόπου μου καὶ μὴ ἐνοχλῶν | τοὺς κατὰ καιρὸν ἐν ταῖς πράγμασιν δι' ἀπαιτήσεων καὶ ἐυλογῶν τὸ ὄνομα τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς πατρίδος.

Ἦδη γέρον ὢν καὶ βεβερωμένος ἐκ τῶν κόπων καὶ τῶν πληγῶν (καθότι φέρω δύο ἐπὶ τοῦ σώματος ὡς ἱερὰ σημεῖα καὶ ἀποδείξεις τῆς ἀξιωμαθημονεύτου ἐκείνης ἐποχῆς), προσφεύγω εἰς τὴν δικαιοσύνην τῶν πρωτοεργῶν τῶν ἀγώνων καὶ θυσιῶν καὶ ἐπικαλοῦμαι τὴν ἀνήκουσαν τῶν κόπων μου ἀμοιβὴν ἀπέναντι τῶν δικαιωμάτων πρὸς ἀνακούφισιν τοῦ γήρατος, καὶ τῆς ἀσθενείας μου.

Προσφέρεται ἄρτον εἰς τὰ δυστυχῆ λείψανα τοῦ ἀγῶνος ἐγγύζοντα ἤδη εἰς τὸν τάφον πρὶν λάβωμεν τὸν δίσκον τῆς ἐλαιημοσύνης εἰς χεῖρας ἐνοχλοῦντες διὰ τῆς ἐπαιτείας τοὺς ἀγαθοὺς πολίτας.

Πρὸς βεβαίωσιν τῆς αἰχμαλωσίας μου ἐπισυνάπτω ἤδη τὸ πιστοποιη-

τικὸν τῆς ἐλευθερώσεώς μου βεβαιωμένον καὶ ὑπογεγραμμένον παρὰ τῶν ἀρμοδίων ἀρχῶν.

Πεπεισμένος εἰς τὰ φιλόφρονα αἰσθημάτά σας μένω μὲ τὸ ἀνῆκον σέβας.

Ὁ εὐπειθέστατος.

Χρυσάφης Ἀναστασίου.

Μακεδῶν.

2

Πρὸς

τὴν Ἐπιτροπὴν τοῦ ἀγῶνος.

Διὰ δύο αἰτήσεών μου πρὸς τὴν σεβαστὴν ταύτην ἐπιτροπὴν, τὰς ὁποίας ἐπέδωκα τὴν μὲν ὡς θυγάτηρ τοῦ Δήμου Καρύδα τὴν 11 Ἰουνίου 1865 καταχωρηθεῖσαν ὑπ' ἀριθ. Πρωτ. 2300, τὴν δὲ ὡς σύζυγος τοῦ λάμπρου Ἀδάμ Κασσανδρινοῦ τὴν 16 τοῦ αὐτοῦ μηνὸς καὶ ἔτος καταχωρηθεῖσαν ὑπ' ἀριθ. Πρωτ. 2656, ἐξητησάμην τὴν ἐθνικὴν ἀμοιβὴν διὰ τοὺς ἀγῶνας καὶ τὰς θυσίας τοῦ τε πατρός μου καὶ τοῦ συζύγου μου, φονευθέντων ἀμφοτέρων ἐν τῇ ἀλώσει τῶν Ψαρῶν ὑπὸ τῶν Τούρκων τὸ 1824.

Πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν αἰτήσεών μου ἐκείνων ἐθεώρησα ἀναγκαῖον νὰ ἐπικαλεσθῶ τὴν μαρτυρίαν τῶν σημαντικωτέρων ἐκ τῶν ἐπιζώντων Ψαριανῶν, καὶ τούτων τὸ πιστοποιητικὸν ὑποβάλλω εὐσεβᾶτως διὰ τῆς παρούσης μου εἰς τὴν Σ. ἐπιτροπὴν τοῦ ἀγῶνος. σ. 2

Ἐν Ἀθήναις τὴν 19 Ἰουλίου 1866.

Γραμματικὴ χήρα λάμπρου

Ἀδάμ ἢ Ζουρμπᾶ Κασσανδρινοῦ.

3

Πιστοποιητικὸν

Οἱ ὑποφαινόμενοι πιστοποιοῦμεν ὅτι ὁ Λάμπρος Ἀδάμ ἢ Ζουρμπᾶς Κασσανδρινὸς ἐπὶ κεφαλῆς στρατιωτικοῦ σώματος Μακεδόνων διατελῶν ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τῆς κοινότητος τῶν Ψαρῶν πρὸς φρούρησιν τῆς νήσου ἔπεσε μαχόμενος κατὰ τὴν ἄλωσιν αὐτῆς ὑπὸ τῶν Τούρκων τὸ 1824. Ὅτι ἡ φέρουσα τὸ παρὸν Γραμματικὴ θυγάτηρ τοῦ Δήμου Καρύδα Κασσανδρινοῦ, φονευθέντος ὡσαύτως κατὰ τὴν αὐτὴν ἄλωσιν τῶν Ψαρῶν, εἶναι αὐτὴ ἡ σύζυγος τοῦ εἰρημένου Λάμπρου Ἀδάμ ἢ Ζουρμπᾶ Κασσανδρινοῦ, διασωθεῖσα ἐκ τῆς γενικῆς ἐκείνης καταστροφῆς, καὶ ὅτι μηδεμίαν ἀμοιβὴν μηδὲ περιθάλψιν λαβοῦσα μέχρι τοῦδε παρὰ τῆς ἐλληνικῆς Κυβερνήσεως διατελεῖ ἤδη ἐν ἐσχάτῃ πενίᾳ.

Ἐν Ἀθήναις τὴν 18 Ἰουλίου 1866.

Α. Μοναρχίδης Κ. Κανάρης

Κ. Νικόδημος

5. ΕΞΟΦΛΗΤΙΚΟΝ ΓΡΑΜΜΑ ΤΟΥ 1755
ΠΕΡΙ ΠΑΡΑΛΑΒΗΣ ΤΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ ΙΕΡΟΜΟΝΑΧΟΥ

α. Εἰσαγωγικά

Εἰς τὸ Τμήμα Χειρογράφων τῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης (τῆς Ἑλλάδος) ὑπάρχει πλῆθος χειρογράφων κωδίκων¹, ποικίλου περιεχομένου.

Ἐντὸς τοῦ ὑπ' ἀριθμ. 682 κώδικος τῆς βιβλιοθήκης ταύτης εὑρέθη καὶ τὸ ἀμέσως κατωτέρω δημοσιευόμενον ἐνδιαφέρον ἔγγραφο.

β. Τὸ περιεχόμενον τοῦ ἐγγράφου

Εἶναι βεβαιωτικὸν καὶ ἐξοφλητικὸν γράμμα (ἀπόδειξις), τὸ ὁποῖον συν-ετάγη εἰς τὴν Καστοριάν, κατὰ τὴν 4.11.1755, καὶ ὑπογράφεται ὑπὸ τοῦ ἐκ Βοδενῶν (Ἐδέσσης) Ἀναστασίου Μανώλη. Διὰ τούτου βεβαιοῖ οὗτος ὅτι παρέλαβεν ἅπαντα τὰ πράγματα, τὰ ὁποῖα κατέλειπεν ὁ ἀποθανὼν εἰς τὴν πόλιν ἐκείνην ἱερομόναχος καὶ ἀρχιμανδρίτης τῆς μακεδονικῆς Ναούσης Παρθένιος (Γεωργίου)², ἥτοι ἄγια λείψανα, ἱερατικὰ ἄμφια, κειμήλια, ρούχα, στρώματα, ὁμολογίας κ.λ. Ὁ Ἀναστάσιος, υἱὸς τοῦ Μανώλη, ἀναφέρει ὅτι ἐνήργει ὡς καθολικὸς ἀντιπρόσωπος καὶ πληρεξούσιος τόσον τῶν κληρονόμων τοῦ ἀποθανόντος, ὅσον καὶ τῆς μονῆς τοῦ Σωτήρος τῆς Ναούσης³, εἰς τὴν ὁποῖαν εἶχεν ἀφιέρωσει ὁ Παρθένιος τὴν τιμίαν κάραν τῆς Ἀγίας Ματρῶνης. Κατόπιν τούτου παρέχει ὁ Ἀναστάσιος τὴν ἀπόδειξιν ταύτην περὶ παραλαβῆς πάντων τῶν ἀντικειμένων τοῦ ἀποθανόντος, ζητεῖται δὲ νὰ εἶναι σεβαστὴ παρ' ὄλων, ἀφοῦ μάλιστα ὑπεγράφη—ἐνώπιον τοῦ ἀρχιερέως τῆς Καστοριάς Χρυσάνθου⁴, ὁ ὁποῖος ἐβεβαίωσε τὴν ἀκρίβειαν καὶ τὴν γνη-

1. Περί τῶν κωδίκων τῆς βιβλιοθήκης ταύτης βλ. Ἰωάννου καὶ Ἀλκιβιάδου Σακκελίωτος, Κατάλογος τῶν χειρογράφων τῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης τῆς Ἑλλάδος, Ἀθῆναι 1892. Κατάλογον τῶν νέων κ.λ. προσκτημάτων τῆς ἐτοίμασεν ὁ καθηγητῆς κ. Λίνος Ν. Πολίτης, ἐπικεῖται δὲ ἡ ἔκδοσίς του.

2. Τὸ ἐπώνυμον τοῦ ἀποθανόντος Παρθενίου προκύπτει ἐκ τῆς ὑπογραφῆς τοῦ τετάρτου μάρτυρος («Τάσι γιοργι»), ὁ ὁποῖος, ὡς γράφεται, ἦτο ἀδελφὸς του.

3. Βλ. περὶ ταύτης Δ. Πλαταρίδου - Ε. Στουγιαννάκη, Ἱστορία τῆς πόλεως Ναούσης, Α'. Ἡ μέχρι τῆς κατὰ τὸ 1822 καταστροφῆς ἱστορία, Ἐδεσσα 1924, σ. 24, ὅπου γράφονται τὰ ἑξῆς: «7. Μεσημβρινώτερον τούτου [δηλαδὴ τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου Θεολόγου], διπθεν τοῦ ὑπερκειμένου λόφου Νταλαμάρη, εἰς ἀπόστασιν τριῶν τετάρτων τῆς ὥρας ἀπὸ τῆς πόλεως [εἶναι] τὸ ἐξωκκλήσιον τοῦ Ἁγίου Σωτήρος», εἰς δὲ τὴν σημείωσιν 3 (ὡς ἀριθμὸς εἰς τὸ κείμενον ἐτέθη, ἐσφαλμένως, τὸ 1) γράφονται τὰ κάτωθι: «Ἀνηγέρθη πρὸ τίνος, πρωτοβουλίᾳ Χ' Ἀνασ. Σπάρτση ναῖδριον ἐπὶ τῆς θέσεως τοῦ ἀρχαίου καὶ ἐντὸς τοῦ ρομαντικωτάτου δάσους». Πρέπει νὰ σημειωθῇ ὁμως ὅτι ὑπάρχει καὶ ναὸς ἐντὸς τῆς πόλεως τῆς Ναούσης, ὁ τῆς Μεταμορφώσεως τοῦ Σωτήρος (ὡς καὶ σχετικὴ ἐνορία-συνοικία), ὁ ὁποῖος εἶχεν ἀνακαινισθῆ καὶ ἐπὶ Τουρκοκρατίας, καὶ συγκεκριμένως κατὰ τὸ ἔτος 1833· βλ. Δ. Πλαταρίδου - Ε. Στουγιαννάκη, ἑ.ἀ., σ. 26.

4. Βλ. περὶ τούτου τὸ ἄρθρον τοῦ Τάσου Ἀθ. Γριτσοπούλου, Καστορία,

σιότητα τῆς διὰ τῆς θέσεως τῆς ὑπογραφῆς του, ἡ ὁποία ὑπέρκειται τοῖς κειμένου τοῦ ἐγγράφου, ὡς συνηθίζεται, — ὑπὸ τοῦ ἰδίου καὶ ὑπὸ τῶν κληρικῶν ἢ τῶν ἀρχόντων Ἀγγέλου Κεφαλληνοῦ, Πέτρου Μπούρα, Τάση Γεωργίου, ἀδελφοῦ τοῦ Παρθενίου ἀπὸ τὴν Σέλιτσαν, τὴν σημερινὴν Ἐράτυραν¹, ἀπὸ ὅπου, ὡς φαίνεται, κατήγετο καὶ ὁ Παρθένιος, καὶ ὑπὸ τοῦ Νικολάου Δημητρίου ἐκ τῆς Σιατίστῃς. Τὸ ἔγγραφον τοῦτο εἶναι ἀναμφισβητήτως ἀξιόλογον ἀπὸ πάσης ἀπόψεως.

Εἶναι καλλιγραφικῶς γραμμένον μὲ ὠρισμέναν γλωσσικὰς ἰδιορρυθμίας καὶ ὀρθογραφικὰ λάθη. Ὁ φερόμενος ὡς συντάκτης τοῦ ἐγγράφου δέν εἶναι καὶ ὁ γραφεὺς τούτου, ὡς φαίνεται ἐκ τοῦ γραφικοῦ χαρακτήρος τῆς ὑπογραφῆς του καὶ ἐκ τῆς ἀνορθογράφου λέξεως «βαίβεάνου». Ἄνωθεν δεξιὰ ἐτέθη ὕστερα διὰ μηχανικοῦ μέσου ὁ ἀριθμὸς 10.699 Α καὶ ἀριστερὰ ἡ σημείωσις: «Εὐρέθη ἐντὸς τοῦ κώδ. Suppl. 682». Κάτω δεξιὰ ὑπάρχει ἡ σφραγίς «Ἐθνικὴ βιβλιοθήκη τῆς Ἑλλάδος». Εἶναι γραμμένον ἐπὶ συνήθους διὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην πορώδους, λευκοῦ, διφύλλου χάρτου, διαστάσεων 0,218 × 0,323, τοῦ ὁποίου ἡ κατάστασις εἶναι καλὴ (βλ. εἰκ. 2).

γ. Τὸ κείμενον τοῦ ἐγγράφου.

† Διὰ τοῦ παρόντος βεβαιωτικοῦ, καὶ ἐξωφλητικοῦ γράμματος, φανερόν ἐγὼ ὁ ὑπογεγραμμέν(ος) ἰδιοχείρως ἀναστάσιος μονόλη βοδενιώτης, τὸ πὼς ὁ ποτὲ παρθένιος ἱερομόναχος καὶ ἀρχιμανδρίτης ἐκ πόλεως ναούσης ἀποθανόντων εἰς καστορίαν, τὰ ὅσα πράγματα ἐφαίνοντο ἰδικά του καὶ εἶχε μὲ τουλόγουτου, κἄντε ἅγια λείψανα κἄντε ἱερατικά, κἄντε ἄλλοτι εἶδος κειμηλίων ἢ ρουχικῶν, ἢ στρωμάτων, ἢ ὁμολογίας, ἢ ἄλλοτι πολὺ ἢ ὀλίγον τοῦ ρηθέντος παρθενίου). ἐγὼ ὁ ρηθεὶς ἀναστάσιος ὡς καθολικός, καὶ μαρτυρημένος παρὰ τοῦ πανιερωτάτου μας ἀρχιερέως κυζίκου) Γερμανοῦ, τόσον ἐκ μέρους τῶν γνησίων καὶ οἰκειοτέρων κληρονόμων, ὅσον καὶ ἐκ τοῦ μοναστηρίου) τοῦ σωτήρος εὐρίσκομένου κατὰ ναούσαν, εἰς τὸ ὁποῖον εἶχεν ἀφιερῶσει τὴν τιμίαν κἀραν τῆς ἁγίας ματρώνης, ὅλα αὐτὰ ὅπου ἦτον καὶ εὐρίσκονταν ἐκείνου, τὰ ἐπαρέλαβα ἀπὸ τὰ μέρη ἐκεῖνα εἰς τὰ ὅποια τὸ καθ' ἓν εὐρίσκονταν σῶα καὶ

εἰς «Θρησκευτικὴ καὶ Ἠθικὴ Ἐγκυκλοπαιδεία», τ. 7, Ἀθῆναι 1965, στήλη 398-424 καὶ δὴ τὴν στήλην 404, ὅπου ἡ ἀρχιερατεία του τοποθετεῖται εἰς τὰ ἔτη 1727-1753, βάσει ἐπιγραφικῶν μνημείων, πιθανολογεῖται ὁμως παρὰ τὰς αὐτῆς μέχρι τοῦ 1756, τὸ ὁποῖον ἐπιβεβαιοῦται ἤδη καὶ γραπτῶς. Πρβλ. καὶ Παναγιώτης Τσαμίσης, Ἡ Καστορία καὶ τὰ μνημεῖα τῆς, Ἀθῆναι 1949, σ. 67, 68 καὶ κυρίως σ. 69.

1. Βλ. περὶ ταύτης Ἰωάννου Ν. Φωτοπούλου, Ἱστορία τῆς Σελίτσῃς (Ἐρατύρας), Ἀθῆναι 1939. Ἡ Σέλιτσα ὑπήγετο ἐκκλησιαστικῶς εἰς τὴν μητρόπολιν Σιτανίου. Πρβλ. καὶ Σ. Ι. Βουτυρά, Λεξικὸν ἱστορίας καὶ γεωγραφίας, τ. 7, Κωνσταντινούπολις 1889, σ. 400 (Σέλιτσα). Περί τῆς σημερινῆς πόλεως βλ. εἰς τὴν ἑκδοσὶν τῆς νομαρχίας Κοζάνης, «Γνωριμία μὲ τὸν νομὸν Κοζάνης», Θεσσαλονίκη 1970, σ. 265-267.

ἀνελιπῆ, τόσον πράγματα, ὅσον καὶ χρήματα τοῦ ἀποθανόντος μέχρι καὶ λεπτοῦ. καὶ τὸν τοῦ λόγου ἀπὸ ράμα ἕως βελῶνι. καὶ εἰς τὸ ἐξῆς οὔτε οἱ κληρονόμοι ἐκείνου, οὔτε οἱ διάδοχοι τῶν κληρονόμων, καὶ τοῦ ρηθέντος μοναστηρίου(ου) ἔχουν νὰ ἀναζητοῦν τίποτε πολὺ ἢ ὀλίγον, ἀπὸ τινος τῆς πολιτείας Καστορίας, καὶ τῶν πέριξ αὐτῆς χωρί(ων), ὡσὰν ὁποῦ ἐγὼ αὐτοπροσώπως μὲ ἀκριβῆ καὶ καθαρὰν ἐξέτασιν, τὰ ἔλαβα εἰς χεῖρας μου ἀνελιπῆ. εἰδὲ ποτὲ ἤθελε κινήσῃ κάμμίαν ἀγωγὴν κατὰ τινος, τόσον ἀπὸ τοὺς κληρονόμους, ὅσον καὶ ἀπ' ἄλλου τινος περὶ τῶν πραγμάτων τοῦ ῥηθέντος παρθενίου(ου), νὰ ἔχω ἐγὼ νὰ ἀποκρίνομαι εἰς ὅ,τι ἤθελεν ἀκολουθήσῃ κἄντε ἐσωτερικῶς, κἄντε ἐξωτερικῶς. Ἐπειδὴ καὶ ὡς πιστὸς ἐπίτροπος καὶ πρόσωπον τῶν τε κληρονόμων, καὶ τοῦ μοναστηρίου(ου), διὰ τὴν τελείαν καὶ ἀνελιπῆ περιλαβὴν παντὸς εἶδους ἐκείνου, δίδω τὸ παρὸν ἐξωφλητικὸν καὶ ἐμμάρτυρον γράμμα τελείῃ καὶ ἀκριβῆ ἐξωφλήσει ἐνώπιον τοῦ πανερωτάτου ἀγίου(ου) Καστορίας(ας) κυρίου(ου) Χρυσάν(θου) καὶ τῶν παρευρεθέντων αὐτῶ ἐντιμοτάτων κληρικῶν καὶ ἀρχόντων τῆς αὐτῆς θεοφρουρήτου πολιτείας, ἵνα ἔξῃ τὸ κῦρος, καὶ τὴν ἐνέργειαν ἀπαρασάλευτον, ἐν παντὶ καιρῷ καὶ τόπῳ, καὶ δικαιοσύνης κριτηρίῳ: ἀψνε: νοεμβρίου(ου) δ:

ἀναστάσις μανόλη βαίβεῶνο

Ἀγγελος κεφαλινῶ: μυρτίρο

† πετροῖς μπ(ου)ρας κι ὡς ἐπίτροπος τῆς γενκός μου [= τῆς γυναικός μου] βεβιονον

† τασι γιοργι βεβιονον καὶ ἀδελφός του παρθενιον

Κωνσταντίνος γεωργί(ου) ἀπο σέλητζα μαρτιρο ης τα ανοθεν

Νικόλα(ος) Δημητρί(ου) ἐκ σιατίστης μαρτυρῶ:—

6. ΕΝΑ ΕΠΕΙΣΟΔΙΟΝ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΚΥΡΙΑΚΗΝ ΤΟΥ ΠΑΣΧΑ ΤΟΥ 1831 ΕΙΣ ΤΟ ΛΙΜΑΝΙ ΤΗΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

α. Τὸ περιεχόμενον τοῦ ἐγγράφου

Εἰς τὸ Ἀρχεῖον τῆς Ι.Ε.Ε.Ε. σώζεται ἐγγραφοῦν, τὸ ὁποῖον φέρει τὸν ἀριθμὸν 16.739 καὶ προέρχεται ἐξ ἀγορᾶς. Εἶναι ἢ ἀπὸ 22.4.1831 ἀναφορὰ Ἑλλήνων πλοιαρχῶν, οἱ ὁποῖοι ἀναφέρουν πρὸς τοὺς εἰς τὴν Θεσσαλονικὴν προξένους τῶν Τριῶν Μεγάλων Δυνάμεων (Ρωσίας, Γαλλίας καὶ Ἀγγλίας), ὅτι αἱ ἀταξίαι, αἱ ὁποῖαι ἐσημειώθησαν κατὰ τὴν Κυριακὴν τοῦ Πάσχα, μετὰξὺ τῶν ναυτῶν τῶν ἑλληνικῶν πλοίων τὰ ὁποῖα ἦσαν ἠγκυροβολημένα εἰς τὸν λιμένα τῆς Θεσσαλονίκης, ἦσαν συνέπεια τῆς μέθης τῶν ναυτικῶν καὶ δὲν ὠφείλοντο εἰς ἄλλους λόγους. Δίδουν τὴν ἐξήγησιν αὐτὴν πρὸς τοὺς προξένους, διὰ νὰ μὴ δημιουργηθῆ δυσμενὴς κατάστασις εἰς βάρος των, ὑποσχόμενοι νὰ φροντίσουν διὰ τὴν ἡσυχίαν εἰς τὰ πλοῖα των.

Δὲν γνωρίζομεν ποῖα ἦτο ἡ πραγματικὴ αἰτία, οὔτε ἡ ἔκτασις τῶν ἐπεισο-

οδίων, ἀλλὰ καὶ οἱ τρεῖς πρόξενοι βεβαιοῦν αὐθημερόν, κάτωθι τοῦ ἐγγράφου, ὅτι αἰτία τῶν ταραχῶν ἦτο πράγματι ἡ μέθη τῶν ναυτῶν. Πάντως πρέπει νὰ τονισθῇ τὸ γεγονός ὅτι αἱ γραμματεῖαι τῶν προξενείων τῶν Τριῶν Μεγάλων Δυνάμεων εἶχαν τὸ δικαίωμα διώξεως ξένων ὑπηκόων, δηλαδὴ Ἑλλήνων, ἐντὸς ξένης χώρας, ἤτοι τῆς Εὐρωπαϊκῆς Τουρκίας.

Εἶναι ἀντίγραφον («κόπια», ὅπως σημειώνεται εἰς τὸ ἄνω ἀριστερὰ μέρος τοῦτου γαλλιστί), γραμμένον ἐπὶ μονοφύλλου χάρτου, διαστάσεων 0,27×0,32). Ἡ γραφὴ εἶναι καλλιγραφικὴ, μετὰ πολλῶν ὀρθογραφικῶν σφαλμάτων καὶ ἰδιωματισμῶν, συνήθων εἰς κείμενα ναυτικῶν. Εἶναι ἀξιοσημείωτον ὅτι πέντε ἐκ τῶν δώδεκα πλοιάρχων ἦσαν τελείως ἀγράμματοι, μὴ γνωρίζοντες οὔτε νὰ ὑπογράψουν.

β. Τὸ κείμενον τοῦ ἐγγράφου

Ἐκλαμπρότατοι Κύριοι Κόνσολοι τῶν τριῶν μεγάλων δυνάμεων.

Σαλονίκη 22: Ἀπριλί(ου): 1831:

Ἀταξίαις ἀκολούθησαν τὴν ἀπερασμένην κυριακὴν τοῦ πάσχα, ἀναμεταξὺ τῶν ναύτων τῶν ἐλληνικῶν караβίων, ὅπου εὐρίσκονται ἀραγμένα εἰς αὐτὸν τὸν λιμένα τῆς θεσσαλονίκης, ἀκολούθησαν σύγχισες καὶ ταραχὲς εἰς τὸ ἀναμεταξὺ των. ἡμεῖς οἱ ὑποκάτωθεν γεγραμμένοι καπητανεοὶ τῶν διαφορῶν αὐτῶν πλοίων, ἐπειδὴ γνωρίζομεν ὅτι αὐτὸ ἀκολούθησεν ἐξ αἰτίας τῆς μέθης καὶ ὄχι παρακινούμενοι ἀπὸ κανένα πάθος καὶ διχόνοϊαν.

Ἐπιθυμῶντες λοιπὸν νὰ μὴν ἀνοιχθῇ προτζέσο εἰς τὰς καντζηλαρίας τῶν τριῶν δυνάμεων, τὸ ὅποϊον δὲν ἠμπορεῖ νὰ προξενήσῃ ἄλλο, εἰμὴ βλάβην εἰς τὰ ἰντερέσσα τῶν караβίων μας, παρακαλοῦμεν λοιπὸν τοὺς κυρίους κονσόλους νὰ μὴν δώσουν κανένα κίνημα εἰς αὐτὴν τὴν ὑπόθεσιν καὶ ἡμεῖς ὑποσχόμεθα νὰ σιστήσωμεν τὴν εἰρήνην καὶ καλὴν εὐταξίαν ἀναμεταξὺ τῶν ναύτων οἱ ὅποιοι ἔλαβαν μέρος εἰς αὐτὴν τὴν σύγκλησιν καὶ ὑποφαινόμεθα.

γεώργις γιάνη γιοργολὰς

Κωνσταντῖνος νικολά(ου) γκοτζιάς

Ἰωάνης νικολά(ου) μπρατζάνου.

διὰ ὄνομα τοῦ Ἰωάνη γαργάλου μὴν ἰξεύρωντας νὰ γράψῃ †

διὰ ὄνομα τοῦ δημητρί(ου) λουμάκη μὴν ἰξεύρωντας νὰ γράψῃ †

Θεωδορῆς νικολά(ου) μηλίτικis

Νικόλα(ος) λουμάκις

Παναγιώτης τίμιнос γαλαξειδιότης

διὰ ἀντώνην μιάτζην ὑπογράφω ἰωάνης κονλέτζη †

διὰ ἰωάνην φραντζέσκο ὑπογράφω ἰωάνης κονλέτζη †:

διὰ μανόλη μελίση ὑπογράφω Ἰωάνης κονλέτζη †:

Ἰωάνης κονλέτζη.

(Ἀκολουθεῖ ἡ σχετικὴ πρᾶξις τῶν τριῶν προξένων, εἰς τὴν γαλλικὴν γλῶσσαν, ἡ ὁποία ἔχει ὡς ἐξῆς, εἰς ἑλληνικὴν μετάφρασιν):

Ἡμεῖς, Πρόξενοι τῶν τριῶν Συμμάχων Δυνάμεων, λαβόντες ὑπ' ὄψιν ὅτι αἱ προκληθεῖσαι, κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ Πάσχα, ἀταξίαι μεταξὺ τῶν πληρωμάτων τῶν εἰς τὰ ὕδατα τοῦ ὄρμου τούτου ἠγκυροβολημένων ἑλληνικῶν σκαφῶν, δὲν ὠφέιλοντο εἰμὴ εἰς τὴν κατάστασιν μέθης τῶν ναυτῶν καὶ ἐπιθυμοῦντες ὅπως ἀποκατασταθῇ καὶ πάλιν ἡ εἰρήνη μεταξὺ αὐτῶν, ἀποδεχόμεθα τὴν ὡς ἄνω αἴτησιν τῶν κυβερνητῶν καὶ διατάσσομεν τὰς ἀντιστοίχους γραμματείας μας νὰ ἀναστείλῃον πάσας τὰς διώξεις.

Θεσσαλονίκη τῆ 22 Ἀπριλίου 1831
14 Μαΐου

Ὁ Πρόξενος τῆς Ρωσσίας Ἄγγ. Μουστοξύδης- ὁ πρόξενος τῆς Γαλλίας Ντεπρεβὴ ντὲ Σαιν Σωβὲν-Τζέιμς Σιάομαντ- Πρόξενος (Ἀγγλίας).

7. ΤΡΕΙΣ ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ ΕΔΕΣΣΑΙΩΝ (1831 καὶ 1833)
ΚΑΙ ΜΙΑ ΤΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΕΔΕΣΣΗΣ ΝΙΚΟΔΗΜΟΥ (1859)
ΠΕΡΙ ΒΙΑΙΩΝ ΕΞΙΣΛΑΜΙΣΕΩΝ ΕΛΛΗΝΙΔΩΝ ΥΠΟ ΤΟΥΡΚΩΝ

α. Εἰσαγωγικά

Εἶναι γνωστὰ τὰ πάνδεινα, τὰ ὁποῖα ὑπέστησαν οἱ Ἕλληνες ὑπόδουλοι κατὰ τὴν τουρκοκρατίαν, συνεπέειξ καὶ τῶν βιαίων ἐξισλαμίσεων ὀλοκλήρων χωρίων ἢ μεμονωμένων ἀτόμων, κυρίως νεαρᾶς ἡλικίας, ἐκ τῶν ὁποίων οἱ μὲν ἄρρενες κατέληγαν εἰς τὰ σώματα τῶν γενιτσάρων ἢ ἐπωλοῦντο ὡς δοῦλοι, αἱ δὲ θῆλεις εἰς τὰ χαρέμια καὶ εἰς τὰ σκλαβοπάζαρα. Ἄλλωστε, αὐτὸς ἦτο εἰς ἐκ τῶν λόγων, διὰ τὸν ὁποῖον κατέφευγαν οἱ Ἕλληνες εἰς τὰ βουνὰ καὶ ἐγένοντο «κλέφτες», μὲ τὸν σκοπὸν νὰ σωθοῦν ἢ διὰ νὰ ἐκδικηθοῦν τοὺς Τούρκους διὰ τὴν ἀρπαγὴν συγγενικῶν ἢ ἄλλων προσφιλῶν προσώπων¹.

1. Ἡ σχετικὴ βιβλιογραφία εἶναι πλουσία. Διὰ τὴν Μακεδονίαν βλ. σχετικὰς πράξεις εἰς τὰ Ἱστορικὰ Ἀρχεῖα Μακεδονίας, Α. Ἀρχεῖον Θεσσαλονίκης, 1695-1912, Θεσσαλονίκη 1952, καὶ Β. Ἀρχεῖον Βεροῖας-Ναούσης, 1598-1886, Θεσσαλονίκη 1954, ἐπιμελεῖα Ἰωάν. Κ. Βασδραβέλλη, πολλαχού. Πρβλ. καὶ Ἀποστόλου Ε. Βακαλοπούλου, Ἱστορία τῆς Μακεδονίας, σ. 317-329, ὅπου καὶ περαιτέρω βιβλιογραφία. Πρβλ. ἀκόμη καὶ Βασίλη Δημητριάδη, Ἡ Κεντρικὴ καὶ Δυτικὴ Μακεδονία κατὰ τὸν Ἐβλιγιὰ Τσελεμπῆ (εἰσαγωγή-μετάφραση-σχόλια), Θεσσαλονίκη 1973, σ. 236-238, 258-259 καὶ 267, ὅπου ἀναφέρονται ἐξισλαμισμοὶ εἰς τὴν Ἐδεσσαν καὶ εἰς τὴν Βέροϊαν.

Τὰ μέχρι σήμερα δημοσιευθέντα έγγραφα δίδουν ἀσφαλῶς μερικὴν μόνον εἰκόνα τῆς ἐπικρατησάσης ἀφορήτου καταστάσεως, διότι αἱ παρόμοιαι πράξεις ἐνεργοῦνται καὶ ὀλοκληρῶνονται κατὰ κανόνα «ἐν κρυφῶ», ἀλλὰ καὶ διότι ὑπάρχει ἀκόμη καὶ ἄλλο ἀνέκδοτον ὑλικόν, τοῦ ὁποίου ἡ δημοσίευσις θὰ ρίψη ὀπωσδήποτε νέον φῶς εἰς τὴν αἰωνίαν ταύτην κηλίδα τῆς ἱστορίας τῆς ἀνθρωπότητος κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους.

Πρὸς ἐξυπηρέτησιν τοῦ σκοποῦ τούτου δημοσιεύονται κατωτέρω τέσσερα σχετικὰ έγγραφα.

β. Τὸ περιεχόμενον τῶν ἐγγράφων

Ἄπαντα προέρχονται ἐκ τοῦ Ἀρχείου τῆς Ι.Ε.Ε.Ε. καὶ εἶναι ἀνέκδοτα, ἐξ ὧσων τοὐλάχιστον γνωρίζω.

α. Τὸ πρῶτον εἶναι ἡ ἀπὸ 8.2.1831 ἀναφορὰ προυχόντων κατοίκων τῆς Ἐδέσσης (Βοδενῶν) πρὸς τὸν πρόξενον τῆς Ρωσίας εἰς τὴν Θεσσαλονίκην Ἄγγελον Μουστοξύδην, διὰ τῆς ὁποίας ζητεῖται ἡ μεσολάβησις του προκειμένου νὰ σωθῇ μία χριστιανή, ἡ ὁποία, καίτοι ἦτο ἡρραβωνιασμένη μετὸν Ἑλληνα Στογιάννον, ἡρπάγη ὑπὸ ἐνὸς Τούρκου, Ἰσίν-Ἰσιήνες ὀνομαζομένου, μετὰ σκοπὸν νὰ ἐξισλαμισθῇ βιαίως. Ἡ Ἑλληνίς ἡμύνετο σθεναρῶς καὶ μόλις εὗρηκε τὴν εὐκαιρίαν ἐδραπέτευσεν ἐκ τῆς οἰκίας τοῦ Ὄθωμανοῦ καὶ κατέφυγεν εἰς τὸν μνηστήρα της, ὁ ὁποῖος διὰ νὰ μὴ συλληφθῇ ἠναγκάσθη νὰ γίνῃ κλέφτης εἰς τὸ σῶμα τοῦ Καραμήτσου¹. Κατὰ τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1831 ὁ ἀνωτέρω Στογιάννος μετὰ τὴν δοθεῖσαν ἀμνηστίαν, ἐπέστρεψεν εἰς τὴν γενέτειράν του μαζί μετὴν ἀγαπημένην του, ἀλλὰ ὁ προαναφερθεὶς Τούρκος ἐπεχείρησε πάλιν νὰ τὴν ἀρπάξῃ, διὰ τοῦτο ὁ Τούρκος πολιτικο-στρατιωτικὸς διοικητὴς τῆς ἐπαρχίας ἔστειλε τοὺς δύο Χριστιανοὺς εἰς τὸν διοικητὴν τῆς Θεσσαλονίκης, διὰ νὰ ἀποφασίσῃ ἐκεῖνος περὶ τῆς ἐλευθερίας τῆς κόρης. Κατόπιν τούτου οἱ ὑπογράφωντες ζητοῦν μετὰ συγκινητικὰς, δραματικὰς καὶ παρακλητικὰς ἐκφράσεις τὴν ἐπέμβασιν τοῦ Μουστοξύδου πλησίον τοῦ Τούρκου Βεζύρη, προκειμένου νὰ σωθῇ ἡ χριστιανὴ καὶ νὰ τεθῇ φραγμὸς εἰς τὰς βαρβάρους διαθέσεις τῶν Τούρκων.

β. Τὸ δεύτερον ἐγγράφον εἶναι νεωτέρα, ἀπὸ 8.6.1833, ἀναφορὰ προυχόντων, κατοίκων τῆς Ἐδέσσης καὶ χωρίων της πρὸς τὸν αὐτὸν Ἄγγελον Μουστοξύδην, διὰ τὴν αὐτὴν ὑπόθεσιν. Ἐξ αὐτῆς συμπεραίνομεν ὅτι ἡ προηγουμένη ἀναφορὰ τῶν Ἑλλήνων δὲν ἔφερεν ἀποτέλεσμα καὶ ὅτι ἐνίκησεν ἡ αἰθαιρεσία τοῦ Τούρκου ἄρπαγος, ὁ ὁποῖος ἀπέκτησε τὴν χριστιανήν. Συνεπεία τούτου ὁ ἄρραβωνιαστικὸς της Στογιάννος κατέφυγε πάλιν εἰς τὰ βουνὰ καὶ περὶ τὰ τέλη τοῦ ἰδίου ἔτους (1831) κατήλθεν εἰς τὴν Ἐδεσσαν

1. Βλ. περὶ τοῦ καπετάνιου τούτου Γεωργίου Χ. Χιονίδη, Ἡ ἐκστρατεία..., ἔ.ά., σ. 54, σημ. 3, ἐν τέλει.

μαζί με άλλους κλέφτες, έφόνευσε τόν αὐθάδη Τοῦρκον, έπήρε τήν άρραβωνιαστικίαν του και είσηλθεν είς τό έλεύθερον έλληνικόν έδαφος, γεγονός τό όποϊον έβεβαίωσαν και οί συνεργήσαντες κλέφτες δι' έπιστολής των πρós τόν Τοῦρκον πρόκριτον τής Έδέσσης. Οί συγγενείς όμως του έκτελεσθέντος Τοῦρκου συνέλαβαν τόν άδελφόν τής ώς άνω χριστιανής και έπεδίωκαν νά τόν φονεύσουν, καιτοι ήτο οὔτος άμοιρος πάσης ένεργείας, άφού από τετραετίας εύρίσκετο και είργάζετο είς τήν έπαρχίαν τών Σεργών. Διά τουτο έζητειτο ή μεσολάβησις του Μουστοξύδου, διά νά σωθή ό νεαρός Έλλην

γ. Τό τρίτον έγγραφον είναι ή από 11.6.1833 νεωτέρα άναφορα άλλων προεστών και κατοίκων τής Έδέσσης πρós τόν Μουστοξύδην, είς τήν όποίαν εκθέτουν και οὔτοι τά γεγονότα και αίτούνται τήν έπέμβασίν του διά τήν σωτηρίαν του όμοδόξου των, ό όποϊος έλέγετο Χρήστος. Προσθέτουν οί αίτούντες ότι και οί Τοῦρκοι προύχοντες τής Έδέσσης βιάζουν τόν δικαστήν τής πόλεως διά νά εκδώση άπόφασιν θανατώσεως του Έλληнос. Διά τουτο έστειλαν τήν άναφοράν των, διά είδικου άπεσταλμένου των, ό όποϊος έλέγετο Παναγιώτης και θά τόν ένημέρωνε και προφορικώς διά τήν όλην ύπόθεσιν.

Τά έγγραφα ταῦτα είναι πολύ σημαντικά, διότι διασώζουν και τās ύπογραφάς-όνοματεπώνυμα πολλών προυχόντων τής πόλεως και τών χωρίων τής Έδέσσης, τούς όποϊους δέν έγνωρίζαμεν κατά κανόνα μέχρι σήμερα, έξ άλλης πηγής. Δυστυχώς όμως πολλά εκ τούτων και κυρίως του πρώτου έγγραφου είναι δυσανάγνωστα, διφορούμενα ή και άκατάληπτα. Ίδιαίτεραν σημασίαν έχουν τά άναφερόμενα επαγγέλματα και αί συντεχνίαι («ρουφέτια») τής Έδέσσης, δεδομένου ότι τά έγγραφα ταῦτα είναι τά παλαιότερα σωζόμενα, είς τά όποια μνημονεύονται στοιχειά διά τήν επαγγελματικήν και κοινοτικήν όργάνωσιν τής πόλεως¹. Άξιοσημείωτος είναι και ή μνημόνευσις είς τό δεύτερον έγγραφον τών προεστών τής Τσαρκόβγιανης (νυν Κλεισοχωρίου), του Μεσημερίου, του Τεχόβου (νυν Καρυδιάς) και του Βλαδόβου (νυν Άγρας)². Έτσι έχομεν χρησίμους πληροφορίας διά τήν κοινοτικήν όργάνωσιν και τής περιοχής Έδέσσης.

Άπαντα τά έγγραφα ταῦτα προέρχονται έξ άγοράς, φέρουν δε άνω άριστερά τόν κοινόν άριθμόν 16.774 και είναι γραμμένα καλλιγραφικώς ύπό τής ίδιας χειρός, επί μονοφύλλου χάρτου, εύρισκομένου είς καλήν κατάστασιν, πλην του τοιούτου του πρώτου έγγραφου, ό όποϊος φέρει όπήν.

1. Βλ. Κωνσταντίνου Γ. Σταλίδη, Οί συντεχνίες και τά επαγγέλματα στην Έδεσσα τήν περίοδο τής τουρκοκρατίας, Έδεσσα 1974. Διά τήν άναφερομένην οικογένειαν Τράγκου-Τρούπκου βλ. του ίδιου, Δημήτριος Τροδπκος, Ένας Έδεσσαίος άγωνιστής του 1821, «Έδεσσαϊκά Χρονικά», τεύχ. 5 (Μαΐου-Αύγουστου 1973), σ. 4-14.

2. Διά τί χωρία αυτά βλ. τήν έκδοσιν τής νομαρχίας Πέλλης «Στή χώρα του Μεγάλου Άλεξάνδρου», [Άθήναι] 1973, σ. 159-160, 145-146, 147-148 και 146, άντιστοίχως.

Ἔχουν διαστάσεις 0,212×0,300 τὸ πρῶτον, 0,22×0,32 τὸ δεύτερον καὶ 0,211×0,250 τὸ τρίτον. Φέρουν, τὸ μὲν δεύτερον διαγραφὴν μιᾶς φράσεως, τὸ δὲ τρίτον μίαν ἐπανάληψιν τοῦ ἰδίου ρήματος.

δ. Τὸ τέταρτον ἔγγραφο εἶναι ἀντίγραφο ἐπιστολῆς, ἡ ὁποία ἐστάλη ἐκ Γιαντισῶν κατὰ τὴν 8ην Ἀπριλίου 1859, καὶ ὅπου φέρεται ὑπογράφων ὁ μητροπολίτης Βοδενῶν (Ἐδέσσης) Νικόδημος¹ Κωνσταντινίδης (1859-1870). Εἶναι ἄγνωστον πρὸς ποῖον ἀπηυθύνετο αὕτη, τελικὸς ὅμως παραλήπτης τοῦ ἀντιγράφου θὰ ἦτο ὁ Ἄγγελος Μουστοξύδης, πρὸς τὸν ὁποῖον ἐστάλησαν ἄλλαι δέκα ὀκτώ ἐπιστολαὶ ἐτέρων ἐπισκόπων καὶ μητροπολιτῶν, μετὰ τῶν ὁποίων συνηριθμήθη καὶ ἡ ἐπιστολὴ αὕτη (γενικὸς ἀριθμὸς 16.775 καὶ εἰδικὸς ἀριθμὸς 17).

Διὰ τῆς ἐπιστολῆς ταύτης ἐξιστορεῖται ἡ ἐξῆς ἐνδιαφέρουσα ὑπόθεσις: Κατὰ τὴν νύκτα τῆς 31ης Μαρτίου 1859, ἡμέραν Τρίτην, εἰς Ἀλβανὸς, ὀνομαζόμενος Ἀπτουρομάνης, ὁ ὁποῖος ἦτο ἔμπιστος ἄνθρωπος τοῦ σερδάρη, δηλαδὴ τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν γενιτσάρων, μετέβη εἰς τὸ χωρίον Κασσαλὰρι (δηλαδὴ εἰς τὸ Κισσαλάρ, τὸ ὁποῖον μετωνομάσθη ὕστερα εἰς Μανδαραὶ καὶ κατόπιν εἰς Ἀχλαδοχώρι, ὅπως λέγεται καὶ τώρα), εἰσηλθεν εἰς τὴν οἰκίαν ἐνὸς χριστιανοῦ, τὸν ἐφόνευσε καὶ ἐπῆρε τὴν 16χρονον κόρην του, τὴν μετέφερεν εἰς ἓνα ἄλλο χωρίον Βλάχων καὶ ὕστερα ἐξηφανίσθη μὲν ὁ ἴδιος, τὴν Ἑλληνίδα ὅμως παρέλαβεν ὁ σερδάρης καὶ τὴν ἔφερεν εἰς τὰ Γιαντισά, ὅπου τὴν ἐνεφάνισεν ἐνώπιον τῶν τουρκικῶν ἀρχῶν, ἰσχυριζόμενος ὅτι ἐδέχθη ἡ χριστιανὴ νὰ ἀλλαξοπιστήσῃ, ἀλλὰ ἡ κόρη ἐρωτηθεῖσα ἠρνήθη. Ἐν συνεχείᾳ ἀπεφασίσθη νὰ σταλῇ αὕτη εἰς τὸν θρησκευτικὸν ἠγέτην τῶν Τούρκων (ἱμάμην). Μετὰ πολλὰ ἠναγκάσθη ἡ Ἑλληνὶς νὰ εἰπῇ («μὲ ἤμισυ στόμα») ὅτι δέχεται νὰ ἀλλαξοπιστήσῃ καὶ κατόπιν τούτου μετεφέρθη εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἱμάμη. Ὁ σερδάρης ἰσχυρίσθη ὅτι ὁ ἀνωτέρω Ἀλβανὸς δὲν ἦτο πλέον ἄνθρωπός του, καθ' ὅσον τὸν εἶχεν ἀπολύσει τὴν προηγουμένην ἡμέραν καὶ συνεπῶς δὲν ἠθύνετο διὰ τὰς πράξεις του. Τὴν ἐπομένην ὁ δολοφόνος ἐξῆλθε τῆς οἰκίας τοῦ μουδέρη (δηλαδὴ τοῦ δημάρχου), τὸν κατεδίωξαν δὴθεν, ἀλλὰ δὲν τὸν ἐπρόφθασαν. Ὁ μητροπολίτης ἐζήτησεν ἀπὸ τὸν Τοῦρκον ἱεροδικαστὴν νὰ τοῦ στείλῃ τὴν κόρην διὰ μίαν ὥραν, προκειμένου νὰ σχηματίσῃ ἰδίαν ἀντίληψιν περὶ τῶν προθέσεών της, ἀλλὰ οὗτος ἀπήντησεν ὅτι δὲν δύναται νὰ πράξῃ τοῦτο, διότι φοβεῖται ὅτι θὰ τὴν κλέψῃ πάλιν ὁ δολοφόνος, ἐζήτησε δὲ μάλιστα προθεσίαν ἐννέα ἡμερῶν, καὶ τοῦτο προφανῶς διὰ νὰ ὑπάρξῃ ὁ κατάλληλος χρόνος νὰ μεταπεισθῇ αὕτη. Κατὰ

1. Βλ. Γεωργίου Τουσίμη, Ἐπισκοπικὸς κατάλογος μητροπόλεως Ἐδέσσης, «Ἐδεσσαϊκά Χρονικά», τευχ. 2 (1972), σ. 5-17 καὶ δὴ σ. 15. Πρβλ. καὶ Κωνσταντίνου Γ. Σταλίδη, Οἱ συντεχνίες..., σ. 44, 45, 50 καὶ 130, ὅπου (σημ. 126 τῆς σ. 44) ἀναγγέλλεται ἡ ἑκδοσις μονογραφίας διὰ τὸν Νικόδημον.

τὴν 8ην Ἀπριλίου ἡ κόρη ἐπρόκειτο νὰ ἀποσταλῆ εἰς τὴν Θεσσαλονίκην, χωρὶς τὸν φονέα, διότι τελικῶς δὲν συνελήφθη οὗτος. Ἡ μήτηρ τῆς χριστιανῆς ἔμενεν εἰς τὴν οἰκίαν τῆς φοβισμένη, διότι τὴν ἠεῖλησαν δι, ἐάν κινήσῃ δικαστικὸν ἀγῶνα, θὰ ἔχῃ τὴν τύχην τοῦ ἀνδρός της. Κατόπιν τῶν ἀνωτέρω ἡτεῖτο ἡ παρέμβασις τοῦ παραλήπτου τῆς ἐπιστολῆς πλησίον τοῦ διοικητοῦ τῆς Θεσσαλονίκης, ὁ ὁποῖος καὶ ἐζήτησε τὴν ὑποβληθεῖσαν ἔκθεσιν τοῦ μητροπολίτου.

Τὸ ἔγγραφον εἶναι γραμμένον καλλιγραφικῶς εἰς δίφυλλον, στιλπνόν, λεπτὸν χάρτην, διαστάσεων 0,217×0,270. Εἰς τὸ ἄνω (ἀριστερὸν) μέρος τούτου ὑπάρχει ἡ ἐξῆς σημείωσις: «Ἴσον καὶ ἀπαράλακτον/ἐκ τοῦ γράμματος/ τοῦ ἀγίου Βοδινῶν πρὸς/ τὴν Ἱερὰν Μητρόπολιν», ἐκ ταύτης δὲ συνάγεται ὅτι, πιθανόν, ἀπηυθύνετο τὸ πρωτότυπον πρὸς τὸν μητροπολίτην Θεσσαλονίκης, οὗτος δὲ διεβίβασεν ἀντίγραφον πρὸς τὸν Ἄγγελον Μουστοζύδην, διὰ νὰ προσφέρῃ τὰς καλὰς ὑπηρεσίας του.

Τὸ ἀντίγραφον τοῦτο εἶναι χαρακτηριστικὸν δεῖγμα ἐντελῶς ἀνορθογράφου ἀντιγραφέως, ὁ ὁποῖος ὑπῆρξε μοναδικὸς εἰς παραναγνώσεις καὶ εἰς ἀφαντάστους βαρβαρισμούς, γραμματικούς καὶ συντακτικούς, οἱ ὁποῖοι θὰ ἐξέπλητταν ἀκόμη καὶ ὄσους ἐπιδιώκουν ἐπίτηδες νὰ κατασκευάσουν, τετεχνητῶς καὶ ἐνσυνειδήτως, παρόμοια κείμενα διὰ λόγους ἀστειότητος ἢ δι' ἄλλους σκοπούς. Δι' αὐτὸ καὶ δημοσιεύεται ὡς ἔχει, καίτοι τοιοῦτοτρόπως καθίσταται συχνὰ δυσχερῆς ἡ κατανόησις τῶν γραφομένων καὶ θὰ ἦτο ἄλλως ἐπιβεβλημένη καὶ ἐπιτρεπτή ἡ διόρθωσις (ἀποκατάστασις) τούτου.

γ. Τὸ κείμενον τῶν ἐγγράφων

1

Τὴν ὑμετέραν ἐκλαμπρότητα, αἰθένητα καὶ Κόνσολα τῆς κραταιότητος Βασιλείας ρωσιῶν, δουλικῶς προσκινουῦμεν.

Τῆ: 8 φεβρουαρί(ου): 1831: Βοδενά

καὶ διὰ τοῦ ταπεινοῦ μας ἐμφανιζόμεθα δουλικῶς τῇ ἐκλαμπρότητί σας, ἀναφέροντες περὶ μιᾶς ἀθλίας χριστιανῆς κόρης, νομίμον γυναικὸς τοῦ ἐκεῖ στογιάννου, ἧτις οὖσα πέρυσιν ἀρῶαβωνιασμένη, δι' αὐτόν, κάποιος διεστραμμένος καὶ γιαραμάζης τούρκος, Ἰσίν(...) λεγόμενος, με' ἄλλους τρεῖς ὁμοίους του ὀπαδούς, διὰ νυκτὸς ἐπάτησε τὸ σπῆτι, καὶ τὴν ἤρπασαν ληστρ[ικῶς] [κ]αὶ βιαίως, δέσαντες τοὺς γονεῖς αὐτῆς, καὶ ἔφηναν με' αὐτὴν με' σκοπόν, τυραννικῶς νὺ τὴν τουρκέση [καὶ] νὰ τὴν λάβῃ γυναικῶς του ἡ δὲ ἀθλία κόρη σώφρων οὖσα, καὶ καλὴ χριστιανή, δὲν ἔστρεξεν οὔτε νὰ ἀκούσῃ τοιοῦτον λόγον, με' ὄλον ὁποῦ τὴν ἐπαίδευσαν ἐλεεινῶς, τὴν ἔδηραν, τὴν ἐκρεμοῦσαν, τὰ μαλλία

της, κατεξερρίζωσαν, μαρτύριον φοβερόν τὴν ἔκαναν, καὶ πάλιν ἢ σώφρων δὲν ἔκλινεν εἰς τὰ κακά των θελήματα, ἀλλ' ἔμεινεν εἰς τὴν πίστιν της στερεὰ καὶ ἀσάλευτος. καὶ μίαν ἡμέραν λοιπόν, εὐρίσκουσα ἀρμώδιον καιρόν, ἔφυγεν εἰς τὸν ῥηθέντα ἀρράβωνιαστικόν της, ὅστις ὕστερον ἠκολούθησεν τὸν κατὰ Μήττιον, φοβούμενος νὰ μὴν τὸν φονεύσῃ ὁ Τούρκος. προχθὲς λοιπόν, δίδωντας ῥάγι ὁ ῥηθείς στογιάννος, ὡς καὶ οἱ λοιποί, κατὰ τὸ ὑψηλὸν φερμάνι, εὐθύς ὁ Τούρκος πάλιν, ὡς λυσσασμένος λύκος ἔτρεξεν, νὰ τὴν ἀρπάξῃ τυραννικῶς διὰ τοῦτο καὶ ὁ ζαμπήτης μας προχθὲς, ἔστειλε τὴν κόρην, ὁμοῦ μὲ τὸν στογιάννον πρὸς τὸν Βεζύρη, διὰ νὰ κἀνῃ αὐτὸς ἐκεῖ τὴν ἀπόφασιν τῆς ἐλευθερίας. ἡμεῖς δὲ ἀκούοντες τὴν μεγάλην σας προθυμίαν, καὶ ἐπαινετὴν ζέσιν, ὁποῦ ἐπεδείξατε, ἐλευθερώνωντες πολλὰς ψυχάς, εἶχαμεν καλὰς ἐλπίδας, ὅτι εὐθύς, μὲ τὴν δύναμίν σας, νὰ λάβῃ ἢ ἀθλία τὴν ἐλευθερίαν της. τώρα λοιπόν βλέποντες τὸν Τούρκον πάλιν νὰ τὴν σύρῃ ὀπίσω, ὅλοι ἐκστατικοὶ εἴμεθα καὶ ἐδάκρυσαν πολλῶν οἱ ὀφθαλμοί, στοχαζόμενοι τὴν μεγάλην ἀδικίαν, καὶ τὰ ὅσα μαρτυρικὰ πάθη ἔπαθε, καὶ δὲν εἶναι κανεὶς νὰ τὴν γλυτώσῃ ἀπὸ τὸν ἄδικον ἐκείνον, καὶ τώρα πάλιν χειρότερα τὴν παιδεύει, μὲ τὸ νὰ ἦναι εἰς τὴν πίστιν της ἀμετάβλητος. καὶ ἂν κερδήσῃ αὐτὸς τοῦτον τὸν ἄδικον καὶ κακόν του σκοπόν, εἰς ἡμᾶς δὲν θέλει μείνῃ ζωὴ πλέον, ἔγινεν ὁδός, ἐχάσαμεν τὴν ὑπόληψιν, εἰς τὸ ἔξῃς πλέον δὲν θέλομεν εἶσθαι πατέρες τῶν τέκνων μας. διὰ τοῦτο λοιπόν ὅλοι μας μικροὶ καὶ μεγάλοι προστρέχομεν δακρυρρόως τῇ ὑμετέρᾳ ἐκλαμπρότητι, καὶ παρακαλοῦμεν, διὰ τὸ ὄνομα τοῦ θεοῦ, νὰ σταθῆτε μὲ ὄλην σας τὴν δύναμιν, ὡς σᾶς φωτίσῃ, ὁ ἅγιος θεός, νὰ ἐλευθερωθῇ ἢ ἀθλία, καὶ αὐτὸ τὸ ψυχικόν θέλει εἶναι Κωρωνίς, ὅλων τῶν λοιπῶν ἀνδραγαθημάτων σας καὶ ἡμεῖς θέλομεν τὸ κηρύττει αἰωνίως· ἔχετε πρὸς τούτοις καὶ τὸν παρὰ κυρί(ου) μισθὸν ἑκατονταπλασίονα. συμφερότερον εἶναι καὶ τοῦ ῥηθέντος τούρκου ἢ ζωὴ νὰ σηκωθῇ, ἀκόμη πολλοὺς χριστιανοὺς ἔχει νὰ ἀφανίσῃ ἐπειδὴ πολλῶν τὸ πρᾶγμα ἔκλεψεν, πολλοὺς μὲ τουφέκι γιαραλάδισεν, καὶ ἂν μείνῃ πάλιν, τὰ χειρότερα ἔχει νὰ κἀνῃ, καὶ ἀπὸ τὸν ἄνθρωπόν μας ἐκ στόματος πληροφοροεἶσθε καλλήτερα καὶ ξαναπροσκυνῶντες μένωμεν.

τῆς ἐκλαμπρότητός σας
ἐλάχιστοι δοῦλοι

ἠτζο πάουδε(;))

γάτζο παπά

μανόλη καλπάηκα

μίτρε Παπαζήσι(;))

δούμου τράπκο μπουτζήν

γάτζο σούμκη σταμάτη σήμη(;)) κοσταντι (...)

δημου πετκο τάση δήμου μιτρας (...)

μανόλη κοτζαπασι

δουμητζα δημητρη

κιρο χριστο το μητρη

δήμου κρουτζη

κοῦζε

ποτζιν καρα

Τηνὰς κρῖστε δημήτριε στογιάννος δημο λογο ναστι σιτιου κιτζου(...)
νῖνο γιαννο

Χ(ατζῆ) Θανάσης Δήμου
μήτρος μητράρη.
θανάσης γιάννου
ἀγγελάκης

2

Ἐκλαμπρότατε Κόνσουλα τῆς κραταιοτάτης Ῥωσικῆς Βασιλείας, τὴν λαμπρὰν καὶ μεγαλοπρεπῆ εὐγένειάν σας δουλοπρεπῶς προσκινουῦμεν.

Ἀκαταπαύστως τὸν παντοδύναμον θεὸν παρακαλοῦμεν, διὰ νὰ σκέπη καὶ νὰ φυλάττη τὴν εὐγενείαν σας μὲ ὑγείαν πολυχρόνιον, μὲ ἀλλεπάλληλον εὐδαιμονίαν εἰς ὄλας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς σας καὶ τὸν πόθον σας. ἀμὴν. καὶ μετὰ τὰς δουλικὰς μας προσκινήσεις ἐρχόμεθα νὰ ἀναφέρωμεν εἰς τὴν εὐγενείαν σας διὰ μίαν ἄδικον καὶ θανατηφόρον κρίσιν, ἣ ὅποια κατ' αὐτὰς γίνεται παρὰ τοῦ ἐκεῖσε Ἡ(γε)μιῶνος. πρὸς ἐνὺς καὶ ἡμῖσι ἤδη χρόνου ἐθανατώθη ἐδῶ ἐν Βοδενοῖς ἀπὸ τοὺς κλέπτας διὰ νυκτὸς εἰς τὸ ὄσπῆτίον του, κάποιος κακότηροπος Τούρκος Ἰσιῖρες ὀνομαζόμενος, δι' αἰτίαν ὅπου εἶχεν ἀρπάξη δυναστικῶς τὴν ἀρράβωνιαστικὴν ἐνὸς κλέπτου, (ἀγκαλὰ καὶ εἶστε πληροφορημένοι περὶ ταύτης τῆς ὑποθέσεως). ὁ κλέπτης λοιπὸν θέλων νὰ ἐκδικηθῆ τὴν ἄδικον αὐτὴν πράξιν διὰ νυκτὸς ἐπάτησε τὸ ὄσπῆτιον τοῦ Τούρκου μαζὺ μὲ ἄλλους κλέπτας ὀπαδοὺς του, φονεύωντας Τούρκον, ἐπῆρε τὴν ἀρράβωνιαστικὴν του, καὶ ἔφυγεν εἰς τὴν Ἑλλάδα. καθὼς καὶ οἱ ἴδιοι κλέπται ἐμαρτύρησαν τὴν πράξιν αὐτήν, γράφοντες πρὸς τὸν τότε ἀγιάννην μας. τῶρα δὲ οἱ συγγενεῖς τοῦ φονευθέντος Τούρκου κακίᾳ φερόμενοι μὲ κάθε τρόπον πασχίζουσι διὰ νὰ φονεύσουσι ἄδικα τὸν ἀδελφὸν τῆς κόρης ὁ ὁποῖος εἶναι πάντῃ ἀμέτοχος ὁ δυστυχὴς ταύτης τῆς ὑποθέσεως, καὶ μάλιστα εἰς καιρὸν ὅπου εἶναι περίπου ἀπὸ τεσσάρους χρόνους, ὅπου δουλεύει εἰς τὸν καζὰν Σερρών. ὅθεν μετὰ θεὸν ὑπὸ τὴν σκέπην Σας προστρέχομεν, ὡς παντοτεινὸς ὑπερασπιστὴς τῶν χριστιανῶν νὰ λάβητε τὴν εὐσπλαχνίαν καὶ τῶρα διὰ νὰ μὴ φονεῖθῃ ἓνας τοιοῦτος νέος ἄδικα. καὶ τὸν κύριον ἐξάπαντος ἐξετε μισθαποδότην. ταῦτα μὲν ἐπὶ τοῦ παρόντος δουλικῶς, οἱ δὲ χρόνοι τῆς εὐγενείας σας εἶσαν θεόθεν πανευτυχεῖς καὶ πανευφρόσνοι.

1833 Ἰουνί(ου) 8 Βοδενά

Τῆς ἀξιοπροσκυνήτου ἡμῖν ἐκλαμπρότητος ὑποκλινέστατοι.

Τράπκος Χρήστου οτουαγι(ου): βοδενῶν ἐπήτροπος γεῶργιος. ράπτης.
προεστὸς

γάτζος ἀπὸ μεσημέρι
γάτζος ἀπὸ Τέχονβον

Χ(ατζῆ) Θανάσης κουτζιάμπασης
τζαρχόβγιανης

κωνσταντίνος πόδους κοτζιάμπασης
 δημήτρης ῥήζου μπακάλης
 καὶ λιπή του ρουφετίου.
 κωνσταντίνος πεγίου
 ἴτζης πότζης ράπτης

μποζίνος ἀπὸ Βλιάδοβον
 δημητρὶς κοτζάμπασης

3

Ἐκλαμπρότατε αὐθέντα, καὶ Κόνσωλα τῆς κροταιωτάτης Βασιλείας Ρωσιῶν, κύριε Μουστοξίδι ὁ τὴν λαμπρὰν καὶ μεγαλοπρεπῆ εὐγένειάν σας, δουλικῶς προσκυνῶμεν, πᾶν αἴσιον καὶ καταθύμιον ὑμῖν, ἄνωθεν ἐξαιτούμενοι. ἡ φιλοκαγαθία σας ἔδωσεν φήμην εἰς πολλούς, ὅπου ἀκαταπαύστως ἀποδεικνύεται πρὸς τὸν χριστῶννμον λαόν, ὑπερασπιζόμενος, κάθε ἄνθρωπον, ἀδίκως καὶ παραλόγως κατατρεχόμενον. αἴτη λοιπὸν ἡ φήμη θαυρῶνει καὶ ἡμῶς τοὺς δούλους σας νὰ προσπέσωμεν πρὸς τὴν ὑμετέραν ἐκλαμπρότητα, νὰ ζητήσωμεν ὑπεράσπῃσιν καὶ βοήθειαν εἰς τὴν ἐξῆς ὑπόθεσίν μας, ἣτις ἀποβλέπει εἰς εὐτελῆ ἀφανισμόν μας, ἂν καὶ σᾶς εἶναι γνωστή, ὅμως διὰ καλλητέραν πληροφορίαν, λαμβάνομεν τὸ θάρρος νὰ τὴν ξανααναφέρωμεν κίπιοις νέος συμπατριώτης μας Χρῆστος ὀνομαζόμενος, ὅστις ἐφέρθη δέσμιος αὐτοῦ πρὸς τὸν Ἑγεμῶνα, ὅπου κατ' αὐτοῦ ψευδομαρτυροῦσι κακότεροιοι Τούρκοι, λέγοντες ὅτι αὐτὸς τάχα νὰ ἐφόνησεν τὸν πρὸ ἕνα ἡμισυ χρόνον φονευθέντα Τούρκον ἐδῶ εἰς Βοδενά. ἀλλ' ἡμεῖς ὅλοι οἱ ὑπογραφόμενοι δοῦλοὶ σας, μαρτυροῦμεν φιλαλήθως καὶ καθαρῶ τῷ συνειδότι, ὅτι αὐτὸς ὁ φονευθεὶς Τούρκος, γιερεμάξης ὦν καὶ κακότεροπος, μαζὺ μὲ ἄλλους ὁπαδοὺς ὁμοίους του τοῖς νῦν νταβατζήδες, ἤρπασε, διὰ νυκτός, μίαν κόρην ἀπὸ ἕνα χωρίον διναστικῶς, ἡ ὁποία ἦτον ἀρῶαβωνιαστικὴ ἐνὸς κλέπτου, ὅπου περιήρχετο μὲ τὸν καρὰ Μήτζιον ὁ δὲ κλέπτης ἐκεῖνος, θέλωντας νὰ κάνη τὴν ἐκδίκησιν κατὰ τοῦ ἐχθροῦ του, ἐν ταυτῶ νὰ ἐλευθερώσῃ καὶ τὴν ἀρῶαβωνιαστικὴν του διὰ νυκτός μὲ ἄλλους κλέπτας ἐμπῆκεν εἰς τὸ ὄσπῆτιον τοῦ Τούρκου, καὶ αὐτὸν ἐφόνησε, καὶ τὴν ἀρῶαβωνιαστικὴν του ἐπῆρεν, καὶ ἔφυγεν εἰς τὴν Ἑλλάδα ἄγνωστος. αὐτὸς ὁ ῥηθῆεις νέος λοιπὸν, ὅστις εἶναι ἀδελφὸς τῆς ῥηθῆισης κόρης, ὅπου ἐφέρθη δέσμιος, καὶ ὅπου μὲ τὰς ψευδομαρτυρίας καὶ ἱλιάμια, κακία φερόμενοι θέλουν νὰ τὸν καταδικάσουν εἰς θάνατον, ἔχει τεσσάρους χρόνους, ὅπου λείπει διατρίβοντας ὁ ἄθλιος, εἰς τὰ πέριξ τῶν Σεῦρῶν, εἶναι ἀθῶος ὁ ταλαίπωρος, καὶ τῆς πρῆξεως ταύτης πάντῃ ἀμέτοχος· καὶ μάλιστα αὐτοὶ οἱ νταβατζήδες τούρκοι, ὅπου τὸν κατατρέχον εἶναι συγγενεῖς καὶ συμπράκτωρες ἐκείνου τοῦ Τούρκου, μπατακτζήδες καὶ κακότεροιοι ἄνθρωποι οἱ ἐδικοί μας ἐδῶ Τούρκοι· ἦγουν οἱ προύχοντες ἔχοντες κακὴν καρδίαν ἐναντίον τοῦ Χριστιανισμοῦ, καὶ ἱλιάμια εὐγάζοντες κατὰ τὴν θέλησίν των, βιάζοντες τὸν κριτῆν, καὶ ὁ σκοπὸς τους ἀποβλέπει, ὄχι μόνον νὰ θανατώσουν τὸν ῥηθῆέντα ἀθῶον νέον, ἀλλὰ μὲ

αὐτὸν τὸν μαντέν, καὶ ἄλλων πολλῶν ὁσπῆτια νὰ σβύσουν, καθὼς ἐπληροφορηθήμεν, διὰ νὰ ἀναπαύσουν τὴν κακίαν των, ἐπειδὴ πολλὴ καθ' ἡμῶν μαγειρεύουν κρουρίως, πασχίζοντες μὲ κάθε τρόπον, καὶ νὰ ἀφανίσουν καὶ πολλοὺς ἐξ' ἡμῶν. καὶ διὰ στόματος πληροφορεῖσθε καλλήτερον ἀπὸ τὸν κύριον Παναγιώτην, αὐτὸς ἠξενεῖ τὸ χάλι μας, καὶ τὴν ἔχθραν ὅπου τρέφουν καθ' ἡμῶν, οἱ ἐδῶ ἀγάδες μας. ὅθεν λοιπὸν προστρέχομεν πρὸς τὴν ὑμετέραν ἐκλαμπρότητα, καὶ παρακαλοῦμεν θεομῶς, νὰ ἀποδείξητε καὶ πρὸς ἡμᾶς τὴν φιλοκαγαθίαν σας, ὡς φιλάνθρωπος, καὶ καλὸς ὑπερασπιστὴς τοῦ Χριστιανικοῦ λαοῦ, ἐπειδὴ μετὰ θεὸν δὲν ἔχομεν εἰς ποῖον ἄλλον νὰ προσπέσωμεν, εἰ μὴ πρὸς τὴν φιλοκαγαθίαν σας, καὶ εἴμεθα εὐέλπιδες, ὅτι δὲν θέλετε ἀπορρίψει τὰς δουλικὰς προσκυνήσεις, καὶ παρακαλέσεις μας. καὶ παρὰ θεοῦ ἐξήτε τὴν μισθαποδοσίαν, καὶ ἡμεῖς μένομεν παντοτινοὶ χαῖο ντουβατζήδες σας.

Π(α)π(α) Χριστόφορος ἀρχιμανδρίτης

γεωργίος ἐπίτροπος τοῦ
ἀγί(ου) βοδενῶν.

Π(α(π)α) δημήτριος

τράπκος προεστὼς.

ντούμτζης μπουσκου

Χ(ατζη): νικόλαος Χ(ατζῆ): ἀναστα-
σί(ου)

δημήτριος Χ(ατζη):πέγιου

προηος προτομάστορος

νούσκας κοτσους

Τῆ: 11-'Ιοννί(ου): 1833: Βοδενά

Τῆς ὑμετέρας ἐκλαμπρότητος

ὑποκλινεῖς Δοῦλοι

Βοδενίται.

Χ(ατζη): θανάσης Δῆμου.

νούσκα κότης.

διμήτριος ῥίζου.

Χ(ατζη): ἀναστάσης καὶ οἱ-

ἐπίλοιποι δοῦλοί σας.

4

Τὴν ὑμετέραν Πανοσιολογιώτητα ἐκ ψυχῆς ἀσπάζομαι ταπεινῶς εὐχομαι.

Φθάσας εἰς γιανιτζὰ κατὰ διαταγὴν τῆς ὑψηλότητός του ἐρευνέισα ἐπληροφορήθην θητικῶς τὰ περὶ τῆς ὑποθέσεως τοῦ φονευθέντ[ος] πατρὸς καὶ τῆς ἀρπαγίσεως τῆς κόρης του ἰδοῦ ἢ ἀκουσθῶς ἐκθυσίς. τὴν παρελθοῦσαν τρίτην ἑσπέρας ἦτι κατὰ τὴν νύκτα τῆς: 31 = Μαρτίου: ἄνθρωπος τοῦ κὺρ σερδάρι ὀνόματι ἀπτοουραμάνης ἀλβανὸς ἐπίγε εἰς χωρίον κασσαλάρη ἠπάτησε μίαν οἰκίαν ἐνὸς χριστιανοῦ καὶ ἔκλεψεν μίαν κόρην ἐτῶν: 16· εἰς τὴν αὐτὴν τῆς οἰκίας ἐπρόφθασε ὁ πατήρ καὶ ἐπιδὶ ἀντέστη ὁ τούρκος τὸν ἐκτίπησε καὶ τὸν ἐφόνευσεν τὴν αὐτὴν στιγμὴν παρέλαβεν εὐεξίς τὴν κόρην καὶ τὴν μετέφερον εἰς ἓν ἕτερον χωρίον βλάχων καὶ ἐδραπεύθησεν τὴν αὐτὴν στιγμὴν ἐπρόφθασε ὁ ἴδιος κὺρ σερδάρις καὶ παραλαβὸν τὴν κόρην ἔφερεν εἰς τὸ μετζλίση τῶν γιανιτζῶν λέγων ὅτι αὐτὴ δέχεθαι τὸν ἰσλαμισμὸν ἢ κόρη ἐρωτηθῆσα ἀρνήθη καὶ μετὰ ἀρκετὴν φιλονικίαν ἀπεφασύσθη νὰ σταλῆ ἢ κόρη εἰς τὸν ἰμάμη κατὰ πρότασιν δὲ τοῦ Δημητρίου παρεδέχθησαν νὰ σταλῆ εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἱερέως

- μόλον ὅτι δὲν τὴν ἀπέστειλαν ἀλλὰ τὴν ἄφηκαν εἰς τὸν ἴδιον μαχημὲ ἐκτυθεμένην εἰς τὰς ἀπυλᾶς καὶ φοβερισμοῦς πολλὸν καὶ διὰ τούτων πάλιν παρουσιάσθη ζυτιθῆσα παρὰ τοῦ κρυτοῦ τοῦ πληροφοριθέντος διὰ τὸν εἰς τὸ οὖς αὐτῆ γενομένων εἰδήσεων ὅτι ἡ κόρη κατηπεῖσθι νὰ δεχθῆ τὸν ἰσλαμησμὸν καὶ εἰποῦσα
- σ. 2 με ἤμισυ στόμα ὅτι δέχεται, ἐστάλη εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἡμάμι | καὶ ἐκεῖ μένας μέχρι τῆς σήμερον—περὶ τοῦ φωνέως οὐδένα λόγον ἦσαν, διότι ὁ Κῆρ σερδάρης εἶπεν ὅτι δὲν τὸν γνωρίζε διὰ ἄνθρωπο του ἐπειδὴ καὶ τὴν προτηραίαν τοῦ φόνου τὸν εἶχεν ἀπολέσει ἐκ τῆς ὑπερεσίας του καὶ κατὰ συνέπειαν τούτων ἐξ ἤλθεν διήθεν τῆς ἐγγνήσεως εἰν εἶχε δεδομενεν περὶ αὐτοῦ ἐντοσοῦτω ὁ φονεὺς τὴν τετάρτην παρῆλθεν ἀπὸ τοῦ κονάκι τοῦ Μουδεῖρι καὶ δίο μὲν σεί-μένιδες τὸν κατὰ δῖωξαν, ἀλλὰ δὲν τὸν ἔφθασαν ψὲς τὴν νύκτα διὰ τὸν ἄνθρωπον μου εἶπον εἰς τὸν Κριτῆν, ἂν ἐμπιστεύεται νὰ μὴ ἀποστήλῃ διὰ μίαν ὥραν τὴν κόρην, ἀλλ' ἡ Σοφολογιότης του μοὶ ἀπήντησεν, ὅτι δὲν δύναται. *Νὰ κάμη* τὸ τοιοῦτον διότι φοβεῖται μήπως ὁ φονεὺς πάλιν τὴν κλέψῃ διότι ὑπονοεῖ ὅτι ἐνταῦθα εἶναι κρυμμένος (ἴσως εὐρίσκειται εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἡμάμη πρὸς διδασκαλίαν ἰσχυροτέραν) τὸ δὲ νὰ μὴν ἰδοποιήθῃ ἡ ὑψηλότης του ἐν διαστήματι ἐνέα ἡμερῶν, τοῦτο ὅλον γέγονει ἵνα δοθῆ καιρὸς καὶ καταπεισθῆ ἡ κόρη ἥτις καὶ ἐνώπιον τοῦ μετζλησίου κατείχετο ἀπὸ Πανικὸν φόβον καὶ ποταμῆδον δάκρυα ἔχυνε διὰ τὸν φόνον τοῦ Πατρός της καὶ λόγους ἀσαφεῖς ἔδιδε πρὸς ἀπάντησιν εἰς τοὺς ἐροτούοντας—διὰ ψέσινην ἀπάντησίν μου φρονῶ ὅτι σήμερον ἀπὸ στέλλεται ἡ κόρη εἰς τὴν θεσσαλονίκην πρὸς τὴν ὑψηλότητά του, οὐχὶ δε καὶ ὁ φονεὺς διότι δὲν συνελήφθη μόλονότι τὴν ἀργηταν τῆς ἀπόστολῆς τῆς κόρης θέλουν δικαίως διὰ τὸ ὅτι ἐζήτουν νὰ συλλάβουν καὶ τὸν Γαμβρόν ἢ μῆτηρ τῆς κόρης μένει κατάκλειστος εἰς τὴν οἰκίαν, τις διότι ἀπειλήθη ὅτι ἂν κάμη ἀγογῆν θέλει παθεῖ τὰ ἴδια παρὰ τοῦ φονέως ταῦτα πάντα παρακαλῶ νὰ τὰ ἐκθέσετε πρὸς τὴν | ὑψηλότητά του, διότι ὡς γνωρίζετε ρητῶς ἀπήτησε παρ' ἐμοῦ τὴν τοι αὐτὴν ἔκθεσιν καὶ ὅπως ὀρισμὸς τῆς ὑψηλότητός του ἄνευ ἐτέρου διάτελῶ.
- σ. 3

1859: Αἰσιλλίου: 8: Γιανιτζά.

Τῆς περισποῦδαστόν μοι = θερμὸς πρὸς θεὸν εὐχέτης καὶ ὀλοπρόθυμος.
Πανοσιολογιότητός τις. † ὁ Βοδηῶν Νικόδημος

8. ΕΠΙΛΕΓΟΜΕΝΑ

Νομίζω ὅτι τὰ ἔγγραφα τῆς παρουσίας συλλογῆς ἔδωσαν τὴν εὐκαιρίαν εἰς τὸν ἀναγνώστην διὰ μίαν πρόχειρον ἀξιολόγησιν τῆς προσφορᾶς τοῦ φιλοπάτριδος Ἑλληνοσ προξένου τῆς Ρωσίας εἰς τὴν Θεσσαλονίκην, δηλαδή τοῦ Ἀγγέλου Μουστοξύδου, ὁ ὁποῖος, δικαίωνων πλήρως καὶ κατὰ κυριολεξίαν τὸ βαπτιστικόν, κύριον ὄνομά του, διεδραμάτισε λίαν ἐπιτυχῶς

καὶ ἔθνωφελῶς τὸν ρόλον τοῦ φύλακος ἀγγέλου καὶ προστάτου τῶν ὑποδούλων Μακεδόνων καὶ τῶν Ἑλλήνων γενικώτερα.

Ἐλπίζω, λοιπὸν, ὅτι ἡ ἐργασία μου αὐτὴ θὰ ἀποτελέσῃ τὴν ἀφορμὴν διὰ τὴν σύνθεσιν καὶ ἐκδοσιν μιᾶς διεξοδικῆς καὶ πλήρους μονογραφίας, ἡ ὁποία θὰ κατατείνῃ εἰς τὸ νὰ ἀποδείξῃ τὴν σημασίαν τῆς εὐεργετικῆς δράσεως εἰς τὴν Μακεδονίαν τοῦ ἀξιολόγου τούτου ἀνθρώπου καὶ πατριώτου. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον θὰ δημοσιεύσω καὶ ἄλλα ἔγγραφα εἰς τὴν δευτέραν συλλογὴν μου.

Πάντως, διὰ νὰ κατανοηθῇ τὸ ὑπάρχον σχετικὸν κενόν, ἀρκεῖ, νομίζω, νὰ σημειωθῇ ὅτι περὶ τούτου δὲν δημοσιεύεται οὐδὲ μικρὸν λῆμμα εἰς τὰς ἑλληνικὰς ἐγκυκλοπαιδείας.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Χ. ΧΙΟΝΙΔΗΣ

RÉSUMÉ

George Ch. Chionidis, Documents concernant l'histoire de la Macédoine pendant l'occupation turcque. Première Collection.

Une collection des documents (19 en nombre), concernant l'histoire de la Macédoine et provenant de la Section des Manuscrits de la Bibliothèque Nationale d'Athènes et des Archives de la Société Historique et Ethnologique de Grèce, est publiée pour la première fois, dans la présente étude.

L'étude est divisé en sept parties.

Après une Préface (1e partie), la 2e partie comprend cinq documents, concernant la Colonie des Combattants Macédoniens de Nea Pella à Atalanti,

fondée par les réfugiés combattants du 1821. Ces documents, publiés avec une introduction et commentaires, sont : 1) Acte de 20.8.1845, signé par les Combattants Macédoniens, après la permission donnée par le Gouvernement pour l'élection des autorités de leur Commune. 2) Pétition (d. le 26.1.1860) du combattant de Thessaloniki Ioannis Michael, s'adressant au Comité, pour son enregistrement dans cette Commune. 3) Pétition semblable, de 25.5.1846 du Combattant de Veria George Sterghiou. 4) Lettre de Venise du Macédonien ex Archevêque de Dalmatie, Albanie et Istria Venedicte Kralidis (d. le 10.3.1846), par laquelle il informe son destinataire à Athènes Andronikos Paikos, qu'il fait don à la Colonie ci-dessus de toute sa bibliothèque. 5) Le 5e document a le même contenu.

Dans la 3e partie sont publiés cinq documents, soit trois lettres du Général Yero-Karatassos (1823), une du Commandant Démétrius (Tsamis) Karatassos (1831) et une du Capitaine Diamantis Nikolaou-Olympios (1846).

Dans la 4e partie trois documents sont publiés, soit : une pétition du Combattant de Naoussa Chrissafis Anastassiou, s'adressant au Comité des Combattants (1865) et dans laquelle il raconte ses vicissitudes et demande une aide financière, une pétition de Grammatiki veuve du Combattant Lambros Adam ou Zorbas Kassandrinos et de la fille du Combattant Demos Karidas (1865), même contenu avec un certificat.

Dans la 5e partie, une lettre-récepissé est publiée, de Anastassios Manolis (1755) de Edessa, pour la réception des biens de Archimandrite de Naoussa Parthenios, mort à Kastoria.

Dans la 6e partie est publié un document adressé (1831) par douze Capitaines de vaisseaux grecs aux Consuls de la Russie, de la France et de l'Angleterre, à Thessaloniki, pour éclaircir les événements intervenus entre leurs équipages, pendant le Dimanche de Pâques.

La 7e partie comprend quatre lettres : trois des «Démogerontes» de Edessa (1831 et 1833) au Consul de la Russie à Thessaloniki Ange Moustoxidès, sur la conversion par force à l'islamisme d'une jeune fille, Grecque-Orthodoxe et une du Métropolitain de Edessa Nikodimos (1859), de Yianitsa, sur la conversion par force d'une autre chretienne.

ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΒΕΡΟΙΑΣ

93

>